

Raadsvoorstel

Embargo tot de persconferentie van dinsdag 19 juni om 14.30 uur.

Onderwerp **Gemeenterekening 2017**

Registratienr. 6937260 Steller/telnr. ./ Wietske Veenstra Bijlagen 2

Classificatie

Portefeuillehouder Vertrouwelijk
Wethouder Schroor Raadscommissie

Langetermijn agenda (LTA) Raad LTA ja: Maand Jaar
LTA nee: Niet op LTA

Voorgesteld raadsbesluit

De raad besluit

- I. de gemeenterekening 2017 vast te stellen,
- II. de 'Aanbiedingsbrief Gemeenterekening 2017', waarin opgenomen de bestemming van het rekeningresultaat 2017, als ook de nieuw in te stellen, en op te heffen reserves, vast te stellen;
- III. tot aanpassing van het Kader 'Op te nemen bestemmingsvoorstellen jaarrekening' zoals de wijzigingen zijn opgenomen in hoofdstuk 3.1 van de aanbiedingsbrief bij het raadsvoorstel;
- IV. de buiten het kader 'Op te nemen bestemmingsvoorstellen jaarrekening' vallende voorstellen met betrekking tot de afwaardering Stripmuseum, taakstelling autobereikbaarheid en de bijdrage aan Regio Groningen Assen voor uitvoering netwerkanalyse Bereikbaarheid zoals opgenomen in bijlage 2 bij de aanbiedingsbrief, vast te stellen;
- V. kennis te nemen van de collegeverklaring verantwoording informatieveiligheid;
- VI. de gemeentebegroting 2018 op programmaniveau overeenkomstig te wijzigen;
- VII. het genomen besluit vanwege het financieel toezicht op grond van artikel 21 Wet algemene regels herindeling voor te leggen ter afstemming aan de gemeenten Haren en Ten Boer en ter goedkeuring aan Gedeputeerde Staten;
- VIII het genomen besluit na goedkeuring door Gedeputeerde Staten in uitvoering te brengen.

Samenvatting

Bijgaand ontvangt u de Gemeenterekening 2017, waarin wij verantwoording afleggen over het gevoerde beleid en de financiële resultaten over 2017. Wij vragen u de Gemeenterekening vast te stellen. De Gemeenterekening 2017 is ook als website beschikbaar.

Het begeleidende raadsvoorstel bestaat uit drie delen:

1. onze aanbiedingsbrief, waarin we u in hoofdlijnen informeren over de beleidsmatige en financiële resultaten. Hierin is ook een inhoudelijke selectie van de beleidsresultaten opgenomen (hoofdstuk 1);
2. een verantwoording en toelichting bij de financiële resultaten en de financiële positie van onze gemeente (hoofdstuk 2);
3. onze voorstellen voor bestemming van het resultaat, alsmede enkele andere voorstellen die we bij deze gelegenheid aan u voorleggen (hoofdstuk 3).

Bij hoofdstuk 3 van het raadsvoorstel treft u een aantal bijlagen aan. In bijlage 1 specificeren we de bestemmingsvoorstellen en lichten we ze toe. Bijlage 2 bevat de voorstellen die betrekking hebben op reserve Extra Beleid en wijzigingen in de reserves. Bijlage 3 geeft een overzicht van de nieuw in te stellen of op te heffen reserves en voorzieningen. In bijlage 4 ten slotte is een overzicht opgenomen van de begrotingswijzigingen.

Uw raad wordt gevraagd om de voorstellen in bijlage 1 t/m 4 vast te stellen.

B&W-besluit d.d.: 19 juni 2018

Vervolg voorgesteld raadsbesluit

Aanleiding en doel

Vaststelling van de gemeenterekening is een verplichting die voortvloeit uit de Gemeentewet. Onder verantwoordelijkheid van het college wordt de gemeenterekening opgesteld. Met de vaststelling van de gemeenterekening 2017 geeft uw raad invulling aan haar controlerende rol ten aanzien van het gevoerde beleid 2017 en de daarbij behaalde resultaten. In de gemeenterekening wordt ingegaan op de behaalde resultaten ten opzichte van de door uw raad vastgestelde begroting.

Door vaststelling van de gemeenterekening wordt het jaar 2017 afgesloten. Door het besluit over de bestemmingsvoorstellen wordt het rekeningsaldo verdeeld.

Beginbalans 2017

Op 12 juli van het vorige jaar heeft uw raad de Gemeenterekening 2016 besproken en vastgesteld. Onze accountant PwC heeft een afkeurende verklaring bij deze jaarrekening afgegeven. De belangrijkste oorzaak voor de afkeuring lag in het niet altijd juist toepassen van -soms gewijzigde- verslagleggingsregels (Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten; verder BBV).

Veel van de bevindingen van PwC zijn nog in de Gemeenterekening 2016 verwerkt. Een aantal aanpassingen is in de afgelopen periode in de eindbalans 2016/beginbalans 2017 gedaan. Deze aanpassingen zijn door de raad op 18 april 2018 vastgesteld. Financiële consequenties naar aanleiding van deze aanpassingen zijn vastgesteld en verwerkt in de eindbalans 2016/beginbalans 2017. De gemeenterekening 2017 geeft daarmee een zuiver beeld met betrekking tot het eigen vermogen en het resultaat over 2017 weer.

Accountantscontrole 2017

Op 19 juni hebben wij het concept accountantsverslag ontvangen. Een intensief traject met een mooi resultaat: een goedkeurende verklaring zowel op getrouwheid als rechtmatigheid. Het definitieve accountantsverslag en de getekende controleverklaring ontvangen we op 27 juni. Deze stukken zullen u tijdig worden toegezonden zodat u dit bij uw besluitvorming kunt betrekken.

ENSIA collegeverklaring

In de ENSIA collegeverklaring rapporteren wij over de bevindingen van de informatieveiligheid rond DigID en Suwinet, twee landelijke voorzieningen voor de verwerking van persoonsgegevens. De nieuwe landelijke standaard audit-systematiek ENSIA vereist dat we hierover een verklaring afleggen en dat deze wordt gecontroleerd door een onafhankelijke auditor. Ons college heeft op 24-04-2018 de collegeverklaring verantwoording informatieveiligheid vastgesteld. Uw raad wordt hierover geïnformeerd middels de paragraaf bedrijfsvoering in de gemeenterekening 2017. De collegeverklaring wordt als afzonderlijk document ter informatie mee gestuurd met de gemeenterekening 2017 naar uw raad.

Wij stellen u voor om de gemeenterekening 2017 vast te stellen. Daarnaast stellen we uw raad voor, de bestemming van het resultaat zoals in hoofdstuk drie van bijgaande raadsbrief is opgenomen, vast te stellen. Hiermee wordt voldaan aan het budgetrecht van uw raad en zijn uitgaven van de organisatie die betrekking hebben op deze voorstellen rechtmatig.

Kader

Het kader waarbinnen de gemeenterekening tot stand komt, is wettelijk geregeld in de Gemeentewet en in de BBV (Besluit Begroting en Verantwoording). Het college legt aan de raad over elk begrotingsjaar verantwoording af over het door hem gevoerde bestuur, onder overlegging van de jaarrekening en het jaarverslag (artikel 197 Gemeentewet). De raad stelt de gemeenterekening, bestaande uit de jaarrekening en het jaarverslag, vast (artikel 198 gemeentewet). Behoudens later in rechte gebleken onregelmatigheden ontlast de vaststelling van de gemeenterekening de leden van het college ten aanzien van het daarin verantwoorde financieel beheer (artikel 199 Gemeentewet).

Naast de externe regelgeving gelden de door uw raad vastgestelde kaders zoals deze zijn vastgelegd in verordeningen en raadsbesluiten.

Argumenten en afwegingen

Vaststellen van de gemeenterekening is een verplichting vanuit de Gemeentewet.

Maatschappelijk draagvlak en participatie

De gemeenterekening is het verantwoordingsdocument, waarmee de gemeente verslag uitbrengt van de behaalde beleids- en financiële resultaten over 2017.

Financiële consequenties

Het rekeningresultaat voor bestemming over 2017 bedraagt 12,9 miljoen euro positief. Het bij dit raadsvoorstel gevoegde bestemmingsvoorstel geeft aan op welke wijze het overschot wordt bestemd.

Overige consequenties

Nvt

Vervolg

Na vaststelling van de definitieve gemeenterekening zal deze worden aangeboden aan de provincie als toezichthouder. Tevens wordt bij het CBS de verantwoording over specifieke uitkeringen (SISA) en de Informatie voor Derden (IV3) aangeleverd. De ENSIA collegeverklaring 2017 is inmiddels aangeleverd bij de rijksoverheid, dit moest voor 1 mei. Deze verklaring is als afzonderlijk document meegestuurd met de gemeenterekening 2017.

Lange Termijn Agenda

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
Peter den Oudsten

de secretaris,
Peter Teesink

AANBIEDINGSBRIEF GEMEENTEREKENING 2017

ONDER EMBARGO TOT DE PERSCONFERENTIE DINSDAG 19 JUNI 14.30

RAADSVORSTEL REKENING 2017

INHOUDSOPGAVE

1. Aanbiedingsbrief	2
2. Financiële resultaten en financiële positie	7
2.1 Inkomsten en uitgaven per programma	7
2.2 Rekeningresultaten.....	8
2.2.1 Resultaten	8
2.3 Afwijkingen ten opzichte van Voortgangsrapportage 2017-II	23
3. Voorstellen	27
3.1 Voorstel bestemming rekeningresultaat 2017	27
3.2 Voorstel bestemming reserve Extra beleid en overige reserves	30
3.3 Voorstel instellen en opheffen van reserves en voorzieningen	30
3.4 Begrotingswijziging.....	31
Bijlagen	32
1. Overzicht en toelichting voorstellen bestemming rekeningresultaten.....	32
2. Overzicht en toelichting voorstellen bestemming reserves Extra Beleid en wijzigingen in de reserves	50
3. Overzicht en toelichting nieuw in te stellen, op te heffen reserves en voorzieningen.	52
4. Overzicht Begrotingswijzigingen	54

1. Aanbiedingsbrief

Voor u ligt de Gemeenterekening 2017. Hiermee verantwoorden wij ons gevoerde beleid en de financiële resultaten over 2017. De Gemeentebegroting 2017 vormde de basis voor ons beleid. Aangezien dit de laatste Gemeenterekening van deze collegeperiode is, blikken we niet alleen terug op 2017, maar op de gehele collegeperiode.

Investeren

We hebben hard gewerkt aan de prioriteiten die we in het coalitieakkoord formuleerden. Samen met onze partners hebben we geprobeerd om onze ambitie waar te maken. We hebben de afgelopen vier jaar geïnvesteerd in het verkleinen van de verschillen in leefkwaliteit tussen de wijken en waar mogelijk ieders leefkwaliteit te verhogen. Ook voor de komende jaren ligt hier een stevige opgave. We hebben dan ook de verdere verbetering van de leefkwaliteit in onze gemeenten, wijken en dorpen gekozen: het leitmotiv voor onze nieuwe omgevingsvisie "Next City".

In het begin van onze collegeperiode waren de naweeën van de economische crisis nog merkbaar. Daarna trok de economie aan. Het laatste jaar is de werkgelegenheid toegenomen met 4000 arbeidsplaatsen. Alleen al in 2017 hebben zich 800 nieuwe bedrijven gevestigd. Er vindt een dynamische ontwikkeling van het bedrijfsklimaat plaats. Dit uit zich in jong talent, bloeiende start ups en nieuwe bedrijvigheid. Met de ontwikkeling aan de oostwand van de Grote Markt, de komst van het Groninger Forum en de herinrichting van de openbare ruimte, ten gunste van de voetganger, nemen de kwaliteit en de aantrekkingskracht van onze binnenstad toe. We hebben geïnvesteerd in een toekomstbestendige binnenstad, toegerust op groei met nieuwe voorzieningen voor bewoners, bedrijven en bezoekers én toegankelijk voor mensen met een fysieke beperking. Onlangs zijn we door de VNG als één van de koploper-gemeenten genoemd.

We bieden mensen die het niet op eigen kracht redden inkomensondersteuning en begeleiding, vanuit de overtuiging dat iedereen die dat kan, uiteindelijk actief kan worden. Voor mensen met een arbeidsbeperking hebben we het aantal afspraakbanen in onze arbeidsregio uitgebreid met ruim 3000. Ons streven naar een inclusieve stad, een stad waar iedereen meedoet, hebben we de afgelopen jaren vertaald naar een specifiek Groningse aanpak. We onderzoeken oa. met Bijstand op maat of een aanpak die uitgaat van vertrouwen meer oplevert dan het huidige controle regime. We gaan daarbij uit van ieders individuele omstandigheden om zo maatwerk te kunnen leveren. We zitten weer aan tafel met mensen die al jarenlang in de bijstand zitten. We trekken samen met bewoners op; zij weten zelf het beste wat zij nodig hebben.

We zien dat de huidige bijstandsgerechtigden een grotere afstand tot de arbeidsmarkt hebben en dat veel banen door hoger opgeleiden, studenten en scholieren worden ingevuld. Ondanks inspanningen om nieuwe samenwerkingsverbanden met opleiders en werkgevers in kansrijke sectoren op te zetten, blijft deze ontwikkeling aandacht vragen. Het maakt onze opgave extra weerbarstig.

Ook op andere beleidsterreinen hebben we gekozen voor een aanpak waarin we direct met bewoners optrekken. We zijn gestart met het project Blue Zone Selwerd, dat tevens onderdeel vormt van de wijkvernieuwing. Mét de wijk werken we aan een gezonde leefomgeving die uitnodigt tot een actieve leefstijl. Dit is kenmerkend voor ons gezondheidsbeleid en onze Healthy aging visie. Zo werken we ook mét de wijk aan de verschillende wijkopgaven. Gebiedsgericht werken betekent dat we niet overal hetzelfde doen. Met experimenten zoals o.a. de Coöperatieve wijkraad Oosterparkwijk, Golvend Lewenborg en Wijkdeal De Wijert zoeken we naar nieuwe manieren van betrokkenheid en zeggenschap om met de wijk de wijkopgaven te bespreken en aan te pakken. In

het co-creatie proces in Paddepoel en de uitvoering van de Toekomstvisie A-kwartier geven we inwoners extra ruimte voor initiatief. Het wijkwethouderschap draagt bij aan een nieuwe manier van werken, waarbij we niet alleen meer samenwerken met bewoners en andere partijen in de wijk, maar ook binnen de gemeentelijke organisatie tussen het fysieke en sociale domein.

Binnen de wijkvernieuwing hebben we als gemeentelijke ambitie geformuleerd: 'we willen verzorgde en vitale wijken waar mensen met plezier wonen en zich om hun woonomgeving bekommeren. Een ongedeelde, inclusieve stad waar burgers een actieve rol in spelen.' Dit nagestreefde welbevinden is ook afhankelijk van sociale contacten, het hebben van een doel in het leven en een groene, veilige en aantrekkelijke leefomgeving. Binnen de wijkontwikkeling richten we ons samen met de corporaties op de kwaliteit van de woonomgeving, vitale bewoners en een meer gemengde bevolkingssamenstelling, door een meer gevarieerd woningaanbod.

De dynamiek op de woningmarkt is de laatste jaren toegenomen. De woningbouw trekt aan en de vraag naar woningen neemt toe. Om aan de vraag te kunnen voldoen, zijn de afgelopen twee jaar ruim 2800 woningen geproduceerd. We verwachten de komende jaren een aanhoudende bevolkingsgroei. Om ook aan de toekomstige vraag te voldoen, hebben we in 2018 ruim 1800 woningen in de planning, versnellen we lopende projecten, zoeken we naar nieuwe locaties en naar eigentijdse woonvormen. Zo werken we aan gebiedsontwikkelingen in o.a. Oosterhamrikzone, Ebbingekwartier en Eemskanaalzone. Ten aanzien van jongerenhuisvesting hebben we een inhaalslag gemaakt: zo is en wordt er op verschillende plekken nieuwbouw gerealiseerd, wat ook weer ruimte schept om de groei van kleine onzelfstandige kamers tegen te gaan in wijken waar de leefbaarheid onder druk staat.

We steken veel energie in het bereikbaar houden van de stad voorafgaand aan en tijdens het uitvoeren van de grote projecten Aanpak Ring Zuid en Groningen Spoorzone, waaronder de reconstructie van het Stationsgebied.

Ook kreeg het busvervoer dat vanuit de regio door de stad rijdt een flinke impuls. En in het kader van de Fietsstrategie kregen fietsers meer ruimte door bestaande fietspaden te verbeteren en door de ontwikkeling van nieuwe routes.

In de nieuwe parkeervisie wordt de leefkwaliteit in de wijken centraal gezet. De herinrichting van de openbare ruimte biedt de mogelijkheid voor vergroening en ontmoeting. Daarnaast biedt het ontplooiingskansen voor Stadgers. Zo zijn we in 2017 gestart met het inrichten van zeven sport- en speelplekken om sport en bewegen te stimuleren. Daarnaast hebben we belangrijke stappen gezet om tot een gelijk speelveld voor buitensporten te komen. Na een moeizame start in 2014, trekken we inmiddels samen op met sportclubs en de Sportkoepel. Met het (co)investeringsfonds sportaccommodaties maakten we verschillende initiatieven van sportclubs mogelijk. Naast sport beleven Stadgers plezier aan kunst en cultuur, waarbij de stad als podium fungeert voor verschillende uitingen. Er is extra geïnvesteerd in onze kunstinstellingen en in de samenwerking met andere overheden en het veld. Ook hebben we geïnvesteerd in talentontwikkeling, door onder andere jonge getalenteerde podiumkunstenaars te faciliteren.

Hervormen

Naast gezondheid en leefomgeving wordt de kwaliteit van leven voor een groot deel bepaald door sociale contacten en activiteiten. Mensen die in welke vorm dan ook maatschappelijke ondersteuning nodig hebben, zijn erbij gebaat dat we deze ondersteuning dichtbij organiseren. Dit leidde de afgelopen jaren tot een transformatie in het sociaal domein.

We hebben de stichting WIJ opgericht, met 350 fte. Er zijn 11 WIJ teams actief in de stad. Binnen de activiteiten van de WIJ teams en onze inzet zijn preventie, eigen regie en samenredzaamheid leidend. In dat kader hebben we onder andere de huishoudelijke hulp hervormd en de functie

Ondersteuner Jeugd en Gezin (OJG) bij drie huisartspraktijken ingevoerd. Ervaring leert dat circa 50-70% van de verwijzingen door de huisarts naar de OJG door de OJG zelf wordt afgehandeld. Door dit dichtbij de inwoners te organiseren, zijn snelle interventies mogelijk. Zo wordt voorkomen dat problematiek zich opstapelt en is een beroep op kostbare specialistische hulp en ondersteuning niet nodig.

Binnen de WMO is het Gebiedsondersteuningsnetwerk in oprichting. In dit GON worden – waar dat kan - maatwerkvoorzieningen omgezet in algemene voorzieningen. Deze functioneren gebiedsgericht en zijn gericht op ‘ondersteuning in het alledaagse’. We richten ons op preventie, met als uitgangspunt de basis op orde. Deze basis begint bij gezond en veilig opgroeien in een stimulerende leefomgeving. Daarin krijgen kinderen gelijke kansen om hun talenten te ontwikkelen en actief deel te nemen aan de samenleving. We werken aan doorontwikkeling van de Vensterschool en hebben geïnvesteerd in vroeg- en voorschoolse educatie: alle kinderen kunnen vanaf 2 jaar 2 dagen per week naar een kinderdagopvang. Op deze manier zijn we er vroeg bij, en door een voorschools aanbod van hoge kwaliteit te bieden dat doorloopt in het basisonderwijs, willen we voor alle kinderen een optimale ontwikkeling stimuleren.

Samen met het onderwijsveld werken we aan een lerende stad. Met behulp van ateliers hebben we de afgelopen jaren gezamenlijk inhoudelijk richting gegeven aan de onderwijsinnovatie. Om leerlingen en studenten zo goed mogelijk voor te bereiden op de samenleving en de arbeidsmarkt van de toekomst zetten we in op drie pijlers: digitale geletterdheid, ondernemerschap en onderwijs van de toekomst. We ondersteunen binnen deze pijlers vernieuwende initiatieven. Zo hebben we samen met 30 schoolbesturen de Digideal getekend om digitalisering in het onderwijs verder vorm te geven.

We werken ook binnen het programma Vluchtelingen, asielzoekers en statushouders (VAS) met het onderwijsveld. Samen met Alfa-college, Noorderpoort en de Hanzehogeschool werken we aan het uitrollen van parallelle trajecten, waarbij (taal)stages, opleidingen, werkervaringsplekken of (vrijwilligers)werk ingezet kunnen worden. Een ander voorbeeld is het Project Inspiratie Programma (PIP): waarin vrijwillige businesscoaches begeleiding en ondersteuning bieden aan statushouders bij de start van een eigen bedrijf, dat hen helpt om (succesvol) in Nederland te blijven. Daarnaast hebben we de huisvesting van statushouders versneld. Samen met vele vrijwilligers hebben we nieuwkomers praktische hulp en begeleiding geboden ten gunste van een actieve deelname aan de Groningse samenleving. De Bed-Bad-Broodvoorziening hebben we in stand gehouden, al blijft de financiële zorg hierover groot. Hierover zijn we in gesprek met het Rijk.

Gezonde, aantrekkelijke en sociale wijken zijn ook veilige wijken. Hiertoe hebben we de driehoek in de wijk geïntroduceerd. Met wijkgesprekken betrekken we bewoners nadrukkelijk bij veiligheidsthema's in hun eigen wijk. Daarnaast hebben we goede resultaten behaald met onze hotspotgerichte aanpak woninginbraken. We hebben de samenwerking rond de voorzieningen Beschermd wonen en Opvang geïntensiveerd. De samenwerking met onze partners op het terrein van ondermijning hebben we versterkt. We ontwikkelen een Groninger ondermijningsbeeld; dit stelt ons in staat beter te bepalen waar we onze activiteiten op moeten richten. Bij radicalisering proberen we de voedingsbodem weg te nemen, extremisme te bestrijden en te verzwakken en de bewustwording bij professionals, sleutelpersonen en relevante organisaties te vergroten.

De gaswinning en de aardbevingsproblematiek hebben een behoorlijke invloed op ons beleid gehad en zullen de komende jaren invloed blijven hebben, zeker op duurzaamheidsvlak. Onze ambities waren al hoog: energieneutraal in 2035. De aardbevingsproblematiek vergrootte de noodzaak om zo snel mogelijk de transitie te maken naar een energie neutrale samenleving. We hebben de afgelopen

jaren ingezet op duurzame energievoorziening. Zo hebben we geïnvesteerd in verschillende projecten rondom waterstof, zonne-energie en warmte. Voor de geothermische bron die Warmtenet Noordwest zou voorzien, werken we aan een alternatieve warmtebron.

Samen met onze partners hebben we de Routekaart ontwikkeld, welke als basis diende voor het Gronings bod. De kernboodschap was: Wind, Warmte en Waterstof. Oftewel versneld overstappen naar een aardgas-arm systeem, met offshore wind, duurzame warmte en energieopslag door waterstof. Ten aanzien van waterstof presenteerde ons gemeentelijk wagenpark in 2017 een Europese primeur met afvalwagens en veegauto's die op waterstof rijden. Met windenergie op zee in combinatie met infrastructuur voor 'stroom naar waterstof' zetten we Groningen op de kaart als groen stopcontact van Nederland en als potentieel landelijk koploper in energietransitie. We hebben resultaten geboekt in de wet- en regelgeving én financiering voor aardgasloos wonen. Minister Ollongren van BZK heeft onlangs een bedrag van 5 mln (indicatie) voor aardgasvrije wijken in Groningen toegezegd. Ook de komst van het Global Centre of Excellence on Climate Adaptation (GCECA) versterkt onze positie in Den Haag en stimuleert onze eigen klimaatbestendigheid. Ook op wijkniveau kennen we een integrale duurzaamheidsaanpak, onder andere aan de hand van – uit te werken - wijkenergietransitieplannen. Bijvangst is dat we bijdragen aan de betaalbaarheid van onze woningen door lagere woonlasten. We willen de energietransitie graag voorzien van een sociale component. Daartoe willen we meedoen aan een landelijke experiment "sociale energietransitie" waarin we verduurzaming verbinden aan sociale opgaven. Zo werken we samen met inwoners, bedrijven en andere partijen in de stad aan een energie neutrale stad in 2035.

We zien dat de digitalisering van de samenleving een grote impact heeft op de gemeentelijke organisatie, in het bijzonder op de wijze van dienstverlening.

We spelen hier o.a. op in met toepassingen als zelfbediening voor Burgerzaken, nieuwe apps voor meldingen in de openbare ruimte en afvalinzameling en het online controleren van de eigen WOZ waarde. We lopen voorop met experimenten zoals blockchain technologie bij het stemmen. ICT is niet meer weg te denken uit ons primaire proces en heeft zich ontwikkeld van ondersteunende dienst tot een voorwaardenscheppend middel om onze samenwerking en dienstverlening met onze inwoners vorm te kunnen geven.

De afgelopen vier jaar hebben we geïnvesteerd in armoede- en minima- beleid, gezondheid, WIJ-teams, gebiedsgericht werken, onderwijs innovatie en vergaande gebiedsontwikkeling. Ontwikkelingen met een lange termijn-focus. In onze aanpak hebben we vaak gekozen voor innovatieve werkwijzen om de uitdagingen waar we mee te maken hebben tegemoet te treden. Deze experimentele werkwijzen leveren in sommige gevallen perspectief op, maar in veel gevallen niet op korte termijn. Alhoewel het bijstandsvolume licht is gedaald, zien we dat er steeds meer mensen zijn die langdurig rond moeten komen van een minimuminkomen. De economie trekt aan, maar deze groep lijkt hier nog niet significant van te profiteren. Ondanks onze inspanningen op het gebied van onderwijs, werk en armoede- en minimebeleid, zien we nog steeds een sterke tweedeling en een hardnekkigheid van de problematiek.

Financieel

De voorliggende jaarrekening 2017

De aanbevelingen in het controlerapport over 2016 hebben we ter harte genomen en op basis van een zorgvuldig verbeterprogramma diverse aanpassingen in onze administratie aangebracht. Het herstel van de beginbalans is daarbinnen een belangrijke activiteit geweest. In de besteding via de Sociale VerzekeringsBank van de Persoonsgebonden Budgetten is het rechtmatigheidspercentage door herstelacties en kwaliteitsimpulsen aanzienlijk verbeterd ten opzichte van vorig jaar (van

gemiddeld 66% naar 89% resp. 92% voor de Jeugdwet en de WMO). Een doorvertaling daarvan naar de gemeente Groningen brengt ons tot een kleine onzekerheidsmarge die zich beweegt binnen de wettelijke toegestane afwijking, de zogenoemde controletolerantie. De eerste resultaten van de verbeteringen waren zichtbaar in de managementletter van de accountant over 2017 (zie ook de collegebrief dd. 1 februari 2018 met kenmerk 6775950).

Hoe staan we er financieel voor?

We sloten 2017 af met een resultaat van 12,9 miljoen euro positief. Een deel van het resultaat ontstond doordat de uitvoering van projecten of beleid over de jaargrens heenliep. Over de bestemming van het resultaat bij de rekening maakten wij met uw raad in 2016 nieuwe afspraken. Op grond daarvan kan het resultaat beschikbaar blijven voor het oorspronkelijke bestedingsdoel, bijvoorbeeld als het gaat om meerjarige projecten.

Het kader op te nemen bestemmingen en de bijbehorende bestemmingen bij deze jaarrekening, komt uitvoerig aan bod in de bijlagen bij deze brief. Bij de rekening 2017 gaat het om 27,6 miljoen euro wat bestemd wordt. Rekening houdend met deze bestemming, resteert er een nadelig besteedbaar resultaat van 14,7 miljoen euro. Normaliter zou dit worden verrekend met de Algemene Egalisatiereserve, echter de afspraak met uw raad is, dat het minimale niveau van 20 miljoen euro bedraagt. Vanwege deze afspraak stellen wij u voor om het rekeningresultaat na bestemming ten laste van een andere reserve te brengen.

Weerstandsvermogen op het gewenste niveau

Op basis van de nu bekende risico's en de beschikbare middelen is het weerstandsvermogen voor de periode 2018-2021 berekend. De ratio weerstandsvermogen 2018-2021 is verbeterd ten opzichte van de ratio berekend voor deze jaren bij de begroting 2018. In alle jaren komen we uit op ons streefratio van 100%. In 2018 is de ratio 108%, in 2019 101% en in de jaren erna 103%.

2. Financiële resultaten en financiële positie

In dit hoofdstuk informeren wij u over de financiële resultaten in 2017 en de financiële positie van de gemeente. De rekening 2017 sluit met een voordelig resultaat van 12,9 miljoen euro. In dit raadsvoorstel lichten we de afwijkingen nader toe. Een uitgebreidere toelichting is opgenomen in de gemeenterekening 2017.

2.1 Inkomsten en uitgaven per programma

In onderstaand overzicht is de herkomst van de middelen en de lasten per programma weergegeven om een globaal inzicht te geven van de gemeentelijke inkomsten en uitgaven.

Inkomsten	Rekening 2017
Algemene uitkering	454,2
Specifieke uitkeringen van het Rijk	164,4
Gemeentelijke belastingen	77,1
Rente en dividend	57,6
Leges en heffingen	67,8
Huren en pachten	16,1
Overige inkomsten	121,1
uit/naar reserves	39,7
Totaal inkomsten	998,0
Uitgaven per programma	
1. Werk en inkomen	252,7
2. Economie en werkgelegenheid	27,0
3. Jeugd en onderwijs	27,9
4. Welzijn, gezondheid en zorg	266,4
5. Sport en bewegen	19,8
6. Cultuur	45,6
7. Verkeer	28,2
8. Wonen	28,0
9. Onderhoud en beheer openbare ruimte	84,3
10. Veiligheid	22,2
11. Stadhuis en Stadjer	12,8
12. College en raad	7,7
13. Algemene inkomsten en post onvoorzien	46,1
14. Algemene ondersteuning	116,4
Totaal uitgaven per programma	985,1
Saldo	12,9

2.2 Rekeningresultaten

Resultaatbepaling

Het resultaat voor bestemming over 2017 bedraagt 12,9 miljoen euro positief.

Besteedbaar resultaat

Naast het gerealiseerde resultaat is de besteedbaarheid van belang. Onder het besteedbare resultaat verstaan wij het resultaat dat overblijft na aftrek van de bestemmingsvoorstellen. Op 29 maart 2017 heeft uw raad het raadsvoorstel 'Eén integraal afwegingsmoment, kader op te nemen bestemmingsvoorstellen' vastgesteld. De toegestane bestemmingen bij de gemeenterekening zijn in dit raadsvoorstel opgenomen. In hoofdstuk 3 vind u een toelichting op de bestemming van het resultaat.

2.2.1 Resultaten

Het resultaat voor bestemming over 2017 bedraagt 12,9 miljoen euro positief. Dit resultaat bestaat uit diverse afwijkingen die in de rekening per programma zijn toegelicht. De belangrijkste resultaten betreffen:

	Rekening x miljoen 2017
Afwaardering Warmtestad	-2,9
Belastingen en Leges	2,6
Bezuinigingen	-1,9
Extra Beleid	5,8
Dividenden	0,4
Gebiedszaken	1,3
Saldo Financieringsfunctie	1,2
Gemeentefonds	2,4
Nominale compensatie	-0,9
Grondzaken	18,6
SIF	-0,2
MVA nr bekleemde reserve	2,7
Bijdrage Regio Groningen Assen netwerkanalyse	-4,3
Autobereikbaarheid	-1,0
Parkeerbedrijf	1,1
Groningen Geeft Energie	-0,6
Inzameling bedrijfsafval	0,5
Onderhoud openbare ruimte	1,9
Onderwijshuisvesting	0,4
Schuldhelpverlening	0,4
Ind. Studietoeslag	0,5
Bijzondere bijstand	-0,5
Verhoogde asielinstroom	1,3
BUIG	-1,3
WIJ teams	-0,8
Wmo	-6,2
Maatschappelijke Opvang	0,7
Jeugd	-8,8

ESF subsidie	1,8
Vrouwenopvang	0,3
Werk in Zicht	0,6
Armoede- en minimabeleid	0,3
Leerlingvervoer	0,4
Opvoedkracht	0,3
Openbare gezondheidszorg	0,3
Vrijval pensioenvoorziening APPA	0,8
Frictie/flankerend beleid	-3,3
Personeelslasten/extra dienstverlening	-2,4
Outsourcing ICT	-1,0
ICT	-0,7
Vrijwillig mobiel	-0,3
Overig	3,5
Totaal resultaat rekening 2017	12,9

TOELICHTING

Afwaardering Warmtestad (N 2,9 miljoen euro)

Warmtestad BV heeft in 2017 het project geothermie gestaakt. Dit betekent dat de boekwaarde van deze deelneming te hoog was gewaardeerd en dat we een verlies moesten nemen. Op de agiostortingen Warmtestad wordt 2,9 miljoen afgewaardeerd als gevolg van het niet doorgaan van het geothermieproject.

Belastingen en leges (V 2,6 miljoen euro)

Dit voordeel wordt voor het grootste deel veroorzaakt door:

Bouwleges (V 0,9 miljoen euro)

De meeropbrengst bouwleges is veroorzaakt door meer grote bouwaanvragen van boven de 7 miljoen euro, daarnaast zijn ook de kosten hoger omdat hiervoor meer ureninzet nodig is geweest. Per saldo geeft dit een voordeel van 0,9 miljoen euro.

OZB (V 1,5 miljoen euro)

Er is 1,5 miljoen euro meer onroerende zaakbelasting ontvangen dan geraamd:

De hogere taxatiewaardes en de volumegroei (saldo nieuwbouw / sloop) leiden in 2017 tot een meeropbrengst van 274 duizend euro voor woningen en 1,02 miljoen euro voor niet-woningen. Voor de waardes van de woningen en niet-woningen (o.a. NAM locatie) in Meerstad, die als gevolg van de grenscorrectie per 1 januari 2017 zijn toegevoegd aan de gemeente Groningen, is een inschatting gemaakt. Zowel voor de woningen als niet-woningen valt de werkelijke waarde hoger uit. Voor woningen leidt dit tot een extra opbrengst van ongeveer 120 duizend euro en voor niet-woningen ongeveer 290 duizend euro. De hogere opbrengst niet-woningen bestaat bijna volledig uit de opbrengsten NAM locatie.

Naast deze voordelen, leiden de afwikkeling van oude jaren en overige kleinere verschillen tot een negatief effect van 240 duizend euro. Dit nadeel wordt hoofdzakelijk verklaard door de afwikkeling van bezwaren en beroepszaken niet-woningen over oude jaren. Daarnaast is meer oninbaar gebleken over oude jaren.

Een uitgebreide toelichting op belastingen en leges is opgenomen in de paragraaf Lokale Heffingen.

Bezuinigingen (N 1,9 miljoen euro)

In de begroting 2017 zijn dekkingsbronnen opgenomen van 59,4 miljoen euro. Daarvan is 57,5 miljoen euro gerealiseerd. Dat betekent dat we over de bezuinigingen in 2017 een nadelig resultaat hebben van 1,9 miljoen euro. Daarvan heeft 945 duizend euro betrekking op de organisatie en 959 duizend euro op bestuurlijke bezuinigingen. Een uitgebreide toelichting op de bezuinigingen is opgenomen in hoofdstuk 3 van de gemeenterekening 2017.

Vrijval Extra Beleid (V 5,8 miljoen euro)

Jaarlijks ontstaat in de rekening een resultaat onder beschikbare middelen omdat extra beleid niet (geheel) wordt uitgegeven. In principe dienen de beschikbare incidentele middelen extra beleid binnen twee jaar te worden besteed. Het voordeel op vrijval van incidenteel beleid bedraagt in 2017 1,9 miljoen euro* en betreft:

Groot onderhoud kinderboerderijen (best voorst rek 2016)	197 v
Interne plankosten ZRW (best voorstel rek 2016)	470 v
Gladheid gele stenen (best voorstel rek 2016)	47 v
Extra trainees (bestemming rek 2015)	304 v
Noordelijk Scheepvaartmuseum (bestemming rek 2015)	94 v
Transitievergoeding bij ontslag SW-medewerkers	208 v
Basisadministraties	276 v
Aanpak kindermishandeling	112 v
Professionalisering evenementen	19 v
Implementatiekosten grenscorrectie Meerstad	106 v
Uitbreiding formatie ombudsman	20 v
	<u>1.853 v</u>

*bovengenoemde bedragen worden bestemd voor volgend jaar, zie hoofdstuk 3.

Daarnaast is sprake van incidentele vrijval van structureel beschikbaar gesteld extra beleid. In 2017 is 4,0 miljoen euro van het structureel beschikbare beleid niet ingezet. Het gaat om:

Uit 2015	Schuldhelpverlening	70 v
Uit 2015	Stoppen ISV gelden	170 v
Uit 2015	Thema bewegen	175 v
Uit 2015	Meerjarenprogr Structuurvisie Wonen 2015	209 v
Uit 2015	Meerjarenprogr Verkeer en Vervoer	1.246 v
Uit 2015	Intensiveren leren	187 v
Uit 2016	Nieuw economisch programma	559 v
Uit 2016	Ruil incidenteel/structureel	80 v
Uit 2016	Onderhoud Papiermolen	123 v
Uit 2016	Actualisatie tekort WIMP	276 v
Uit 2016	Extra kleedkamers sportpark Corpus den Hoorn	35 v
Uit 2016	Bouw sportcentrum Europapark	300 v
Uit 2017	Thema Verrijken	178 v
Uit 2017	Spaarregeling Ringwegen	354 v
		<u>3.962 v</u>

Dividenden (V 0,4 miljoen euro)

Van Enexis en de BNG zijn vanwege hogere rendementen hogere dividenduitkeringen ontvangen dan geraamd. Dit voordeel bedraagt 291 duizend euro. Bij de begroting 2017 werd nog rekening gehouden met een interne rentelast voor de aandelen Wonen boven Winkels en de aandeelhouderslening Enexis Tranche D. Beide posities zijn bij de rekening 2016 komen te vervallen. Hierdoor is een voordeel ontstaan van 128 duizend euro.

Gebiedszaken (V 1,3 miljoen euro)

Het resultaat op gebiedszaken bestaat uit de volgende onderdelen:

Doorlopende exploitatie projecten gebiedszaken (V 446 duizend euro)

Door vertraging in de uitvoering met betrekking tot de projecten Buurtaccommodaties Oosterparkwijk en Herinrichting Coenderspark levert dit voor 2017 een voordeel in de exploitatie op.

Middelen uitvoering gebiedsprogramma 2017 (V 417 duizend euro)

De uitvoering van het gebiedsprogramma doen we samen met de burgers en andere belanghebbenden in de wijk. Voor een zorgvuldig participatieproces is in de notitie "één integraal afwegingsmoment" een bestedingstermijn van 2 jaar vastgesteld door de raad. Ten behoeve van enkele onderdelen van het gebiedsprogramma is in 2016 een bedrag van 1,3 miljoen euro aan de reserve extra beleid toegevoegd. In 2017 is er voor 830 duizend euro aan deze onderdelen besteed. Het gaat om "Burgerbegroting West", "Oosterpark in verbinding" en "Heerdenaanpak". Op de overige onderdelen is er een voordeel van 1,247 miljoen euro. Het betreft hier middelen die nog niet geleid hebben tot projecten of andersoortige uitgaven.

Toevoeging aan 'beklemd reserve kapitaallasten' (V 399 duizend euro)

Het betreft de bijdrage vanuit het gebiedsprogramma in de investeringen van speelvoorzieningen en herinrichting van "van Lennepaan". Gemeentelijke bijdragen voor investeringen worden toegevoegd aan een beklemd reserve om toekomstige kapitaallasten te kunnen dekken.

Saldo financieringsfunctie (V 1,167 miljoen euro)*Korte mismatchfinanciering (V 392 duizend euro)*

Er is gemiddeld 95 miljoen euro van de lange vermogensbehoefte, gefinancierd met kort vermogen. Deze korte mismatch benutting levert rentevoordeel op, omdat de korte rentetarieven gewoonlijk lager zijn dan de lange. Het rentetarief voor langlopende leningen is begroot op 1,50%. De korte rentetarieven liggen momenteel op of onder de nul procent. Dit levert een voordeel op van 392 duizend euro.

Rente kort vermogen en overig Treasury (V 558 duizend euro)

In 2017 is er voor gemiddeld 43 miljoen euro aan kasgeldleningen afgesloten. Dit is exclusief de kasgeldleningen voor derden. De negatieve rente bij het aantrekken van kortlopende leningen levert een voordeel op. Ook de kasgeldleningen die we ten behoeve van derden aantrekken, levert rentevordelen op. Dit voordeel bedraagt 358 duizend euro. Daarnaast heeft de raad In 2016 besloten een Startersfonds in te stellen in samenwerking met de Triodosbank. Activering van dit fonds leidt tot een voordeel van 200K.

Rente grondexploitaties (V 143 duizend euro)

Het BBV schrijft de berekeningswijze voor de rente op grondexploitaties voor. Deze voorschriften zijn gewijzigd. Als basis voor de renteberekening geldt nu de stand per 1 januari in plaats van de gemiddelde stand. Daarnaast mag een aantal activa niet langer als grondexploitatie worden

aangemerkt. Het naleven van de voorschriften leidt tot een voordelig rente-effect van 143 duizend euro bij Treasury.

Overig (V 74 duizend euro)

Overige voor- en nadelen binnen de financieringsfunctie tellen op tot een voordeel van 74 duizend euro.

Gemeentefonds (V 2,4 miljoen euro)

De algemene uitkering is 2,4 miljoen hoger uitgevallen dan we verwachtten. Het voordeel wordt met name veroorzaakt door plaatselijke ontwikkelingen in aantal inwoners, klantenpotentieel e.d., (v 1,6 miljoen euro), enkele voordelen in de integratie- en decentralisatie uitkeringen (v 1,4 miljoen euro), een nadeel van per saldo 0,1 miljoen euro nav hoger aantal bijstandsgerechtigden en actualisatie van de uitkeringsbasis. Een aantal overige voor- en nadelen tellen op tot een nadeel van 0,5 miljoen euro. In programma 13 is een uitgebreide toelichting op de algemene uitkering opgenomen.

Nominale compensatie (N 0,9 miljoen euro)

De nominale ontwikkelingen (loon- en prijsontwikkelingen) stellen we ten opzichte van de begroting bij. De loonkosten nemen in 2017 met 0,3 procent toe vanwege CAO-ontwikkeling en sociale lastenmutatie (pensioenpremie). Ook is in 2017 op basis van ramingen van het CPB sprake van een bijstelling van de prijsontwikkeling van 0,2 procent. Directies worden uit de algemene middelen voor deze nominale ontwikkelingen gecompenseerd. Deze compensatie is berekend op 662 duizend euro. Daarnaast is nog sprake van een nacalculatie over 2016 van 188 duizend euro. Het totaal aan directies te compenseren bedrag komt daarmee op 850 duizend euro.

Grondzaken (V 18,6 miljoen)

Dit resultaat bestaat uit een 15-tal onderdelen, zoals in onderstaande tabel weergegeven:

	x1 miljoen
Ciboga en Peizerweg	1,4
De Velden en Piccardhof	3,1
Vrijval verliesvoorziening	15,0
Afgesloten complexen	-0,4
Parkeergarage Boterdiep	0,3
Exploitatie erfpacht	-0,2
Exploitatie binnenbezittingen	-0,2
Rente en exploitatie NIEGG-gronden en panden	0,4
Voorziening aankoop nog te ontw. Onroerende zaken	0,9
Markwaardetoets NIEGG	0,6
Eemskanaal zone	1,2
Verkoop gronden	2,3
Rente reserve grondzaken	0,3
Rente bovenwijkse voorzieningen Meerstad	0,1
Taakstelling Europapark	<u>-6,2</u>
Totaal resultaat Grondzaken	18,6

De resultaten groter dan 500 duizend euro worden hieronder toegelicht. Een uitgebreide toelichting op het resultaat grondzaken is opgenomen in de paragraaf Grondbeleid en in de desbetreffende programma's.

Ciboga en Peizerweg (V 1,4 miljoen euro)

Voor de grondexploitaties CiBoGa en Peizerweg zijn in de begroting 2017 middelen beschikbaar gesteld voor het nadeel uit de herziene exploitatiebegroting 2016. Dit nadeel is in 2016 reeds ten laste gebracht van de reserve grondzaken.

De Velden en Piccardhof (V 3,1 miljoen euro)

Voor het berekenen van de jaarlijkse winst uit de grondexploitaties wordt door de BBV de Percentage Of Completion methode voorgeschreven. De methode houdt in dat naar rato van de gerealiseerde opbrengsten en kosten de jaarwinst wordt berekend. De berekende jaarwinst voor de Velden is 213 duizend euro en voor het reeds administratief afgesloten complex Piccardhof (verkoop kavels Kuifeend) is dit 2,923 miljoen euro).

Vrijval verliesvoorziening (V 15,0 miljoen euro)

In 2017 zijn de grondexploitaties herzien. Deze herzieningen hebben geleid tot een vrijval van de verliesvoorziening. De wijzigingen in 2017 komen, naast technische effecten van de BBV-wijzigingen (waaronder het overhevelen van de Zernikelaan uit de grex naar het infrastructurele deel), voort uit inhoudelijke ontwikkelingen. Dit kunnen verkooptransacties zijn, hernieuwde ramingen van kosten en opbrengsten of gewijzigde inzichten van het plan.

Voorziening aankoop nog te ontwikkelen onroerende zaken (V 0,9 miljoen euro)

Eind 2017 hebben we het Tromphuis kunnen verwerven. Op de aankoopwaarde is een voorziening noodzakelijk van 776 duizend euro en daarnaast is een kleine voorziening getroffen voor verwervingen aan de Parkweg (raadsbesluit oktober 2017). Hiervoor was meer budget dan nodig beschikbaar in 2017.

Marktwaardetoets NIEGG (V 0,6 miljoen euro)

Door een wetwijziging wordt vanaf 1 januari 2016 de strategische grondvoorraad ondergebracht onder de Materiële vaste activa – gronden en terreinen. Deze wijziging heeft met name impact op de waardering van de gronden. Gronden en onroerende zaken moeten gewaardeerd worden tegen verkrijgingsprijs dan wel lagere marktwaarde op basis van taxaties. In 2017 hebben de marktwaardetoets uitgevoerd voor de Eikenlaanflats en nog her te ontwikkelen bezittingen in de Eemskanaalzone. Op grond van de taxatie uitkomsten moet een gedeelte van de reeds getroffen voorzieningen vrijvallen.

Eemskanaal Zone (EKZ) (V 1,2 miljoen euro)

Als gevolg van de wijziging van de waarderingsregels van het BBV is er een resultaat van 1,198 miljoen euro ontstaan op nog te ontwikkelen onroerende zaken in de Eemskanaalzone. Dit leidt tot een hogere boekwaarde c.q. inbrengwaarde in de toekomst. Hierdoor stijgen de lasten in de toekomst (hogere kapitaallasten) en is de gevoeligheid groter voor waarde-fluctuaties. Daarnaast leidt de hogere boekwaarde tot een hogere inbrengwaarde in de grondexploitaties en naar verwachting hogere aanvangstekorten.

Verkoop gronden (V 2,3 miljoen euro)

In 2017 zijn opbrengsten, verminderd met eventuele boekwaarde, verkregen ad 2,294 miljoen euro uit verkoop van opstalrecht (Westpoort) en gronden aan de Melisseweg, Boteringesingel, Hoek Osloweg en Cortingborgh.

Taakstelling Europapark (N 6,2 miljoen euro)

In 2016 is een additionele EFRO/EZ-kompassubsidie verkregen voor het Europapark. Hierdoor is een vrijval van verliesvoorziening Europapark ontstaan. Deze vrijval van ca 6,2 miljoen euro is verwerkt als voordeel in de correctie beginbalans ten gunste van de reserve grondzaken. In de jaarbegroting 2017 is de vrijval van 6,2 miljoen verwerkt als inkomsten. Om deze inkomsten in het jaarresultaat 2017 te verwerken is een onttrekking nodig van 6,2 miljoen euro aan de reserve grondzaken en is in het resultaat grondzaken een nadeel ontstaan van 6,2 miljoen euro.

Stedelijk Investerings Fonds (SIF) (N 0,2 miljoen euro)

Het resultaat SIF bestaat uit de volgende onderdelen:

Plankosten Stedelijke Vernieuwing (V 765 duizend euro)

In het kader van het Stedelijk Investeringsfonds (SIF) is een structureel plankostenbudget voor SIF-projecten opgenomen waarop in 2017, 765 duizend euro overblijft. In het kader Stedelijk Investeringsfonds (SIF), hetgeen begin 2018 aan uw raad is aangeboden, wordt verder ingegaan aan welke SIF-projecten het plankostenbudget wordt besteed.

Stedelijk Investeringsfonds (SIF) Wijkvernieuwing (N 223 duizend euro)

In 2017 is voor het uitvoeren van werkzaamheden ten behoeve van SIF-projecten wijkvernieuwing 223 duizend euro meer uitgegeven. Het gaat om diverse wijken in de stad, met name Selwerd.

Pomphoes (N 200 duizend euro)

Conform door uw raad besloten is 200 duizend euro in 2017 uitgegeven als kapitaalverstrekking voor het herbestemmen Pomphoes tot historisch museum.

Stedelijk Investeringsfonds (SIF) (N 132 duizend euro)

In 2017 zijn in relatie tot het Stedelijk Investeringsfonds werkzaamheden uitgevoerd. Het gaat om lasten met betrekking tot aanpassingen LTC Hoogkerk en Kunst op Straat.

SIF-variantenanalyse aanpak Oosterhamrikzone (N 294 duizend euro)

Uw raad heeft vanuit het Stedelijk Investeringsfonds (SIF) voor de variantenanalyse aanpak Oosterhamrikzone middelen beschikbaar gesteld. De kosten van deze analyse zijn hoger uitgevallen dan begroot.

Uitvoeringsprogramma Binnenstad (N 131 duizend euro)

Het nadeel heeft betrekking op het uitvoeringsprogramma Bestemming Binnenstad. Het gaat om een meerjarig project. De kosten worden uit het Stedelijk Investeringsfonds (SIF) reserve voorgefinancierd.

MVA naar bekleemde reserve (V 2,7 miljoen euro)

Onderstaande resultaten tellen op tot een voordeel van 2,7 miljoen euro en worden verrekend met de daarvoor bestemde bekleemde reserve.

Rente reserve Grote Markt (V 551 duizend euro)

Met betrekking tot de grondexploitatie van de Grote Markt zijn diverse noodzakelijke aanpassingen in de beginbalans doorgevoerd. Dit leidt tot een voordelig renteresultaat van 551 duizend euro. Deze moeten vervolgens worden gestort in een bekleemde reserve, waaruit de toekomstige kapitaallasten worden gedekt.

Rentebaten bijdragen projecten bekleemde reserve (V 486 duizend euro)

Het resultaat komt voort uit aanpassingen in de beginbalans die na het jaareinde 2017 in het boekjaar 2017 zijn uitgevoerd. Het betreft rente over eigen bijdragen ten behoeve van de projecten Eemspoort, Woonschepenhaven, maatregelen A-kwartier en Bessemoer. Deze moeten vervolgens worden gestort in een bekleemde reserve, waaruit de toekomstige kapitaallasten worden gedekt.

Bijdrage in MVA naar bekleemde reserve (V 292 duizend euro)

In de Materiele Vaste Activa (MVA) was in een aantal gevallen sprake van een negatieve boekwaarde. Dit is niet mogelijk op basis van regelgeving. Deze negatieve boekwaarden zijn ontstaan doordat bijdragen in de MVA ingeboekt zijn terwijl er nog niet voor datzelfde bedrag aan kosten is gemaakt. Om te voldoen aan de regelgeving worden de eigen middelen die in deze projecten zijn ingeboekt voor het deel waardoor een negatieve boekwaarde ontstaat, overgeboekt naar de exploitatie en verantwoord als resultaat. Deze bedragen moeten vervolgens worden gestort in een bekleemde reserve, waaruit de toekomstige kapitaallasten worden gedekt.

Groningen Spoorzone en Oosterhamriktracé (V 1,33 miljoen euro)

Voor het project Groningen Spoorzone en het Oosterhamriktracé zijn respectievelijk 1,2 miljoen euro en 130 duizend euro aan eigen middelen bijdragen ter dekking van de kapitaallasten beschikbaar gesteld. Deze bedragen moeten worden gestort in een bekleemde reserve, waaruit de toekomstige kapitaallasten worden gedekt.

Bijdrage aan Regio Groningen Assen voor uitvoering netwerkanalyse Bereikbaarheid (N 4,3 miljoen euro)

In 2013 hebben we, vanwege hernieuwde inzichten, samen met onze partners Provincie Groningen en Regio Groningen Assen een actualisatie gemaakt van de netwerkanalyse Bereikbaarheid en een uitvoeringsprogramma vastgesteld. Over de financiering van het uitvoeringsprogramma zijn diverse afspraken gemaakt. Eén van deze afspraken behelst een additionele (naast jaarlijkse) bijdrage van in totaal 10,3 miljoen euro van de Gemeente Groningen aan de Regio Groningen Assen. De totale bijdrage van 10,3 miljoen is overgemaakt in 2 tranches; 6 miljoen euro in 2015 en 4,3 miljoen euro in 2017. De bijdrage uit 2017 kan vanaf 2017 uit structureel beschikbare middelen worden gedekt.

Taakstelling Autobereikbaarheid (N 1,0 miljoen euro)

Bij de begroting is uitgegaan van een incidentele vrijval van 1 miljoen euro binnen het programma autobereikbaarheid ter invulling van een verlaging van het investeringsvolume met betrekking tot automaatregelen. Hoewel daadwerkelijk investeringen in automobilititeit zijn geschrapt kan deze incidentele vrijval niet in de exploitatie worden gerealiseerd omdat het om kredietruimte verlaging gaat.

Parkeerbedrijf (V 1,1 miljoen euro)

Het resultaat parkeerbedrijf bedraagt 1,1 miljoen euro positief en bestaat uit de volgende onderdelen:

Parkeren (V 1,3 miljoen euro)

De lasten vallen per saldo 1,329 miljoen euro lager uit. Voor het aanleggen van toegangscontrole apparatuur in buurtstallingen zijn kosten uitgesteld omdat de aanbesteding meer tijd vergt.

Fiets parkeren (N 0,2 miljoen euro)

Het nadeel van 189 duizend euro wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door hogere beheerkosten van het parkeren van fietsen in stallingen Stationsgebied hetgeen onderdeel uit maakt van het resultaat parkeerbedrijf.

Groningen geeft Energie (N 0,6 miljoen euro)

De overschrijding op Groningen geeft Energie is na aftrek van de externe baten (362 duizend euro) en inkomsten uit de decembercirculaire van het gemeentefonds (363 duizend euro, in programma 12 opgenomen) uitgekomen op 242 duizend euro. Dit bedrag kan voor een groot deel verklaard worden door incidentele uitgaven die zijn gedaan voor de lobby het Gronings Bod en het Klimaatadaptatie instituut. Deze lobby heeft plaatsgevonden in het kader van de Tweede Kamerverkiezingen en heeft er toe geleid dat het Klimaatadaptatie instituut in Groningen wordt gevestigd en dat Groningen als potentiële koploper in de energietransitie wordt genoemd in het regeerakkoord.

Inzameling bedrijfsafval (V 0,5 miljoen euro)

Ten opzichte van de begroting is er sprake van hogere baten van 569 duizend euro wegens een hoger afvalaanbod dan begroot. Hierdoor zijn meer tonnages in rekening gebracht. Echter door de hogere omzet zijn er ook hogere verwerkings- en inzamelkosten (68 duizend euro). Het resultaat is per saldo 501 duizend euro.

Groot Onderhoud openbare ruimte (V 1,9 miljoen euro)

Het resultaat op budgetten groot onderhoud openbare ruimte van 1,856 miljoen euro wordt met name veroorzaakt doordat diverse projecten die zijn gepland voor 2017 niet (geheel) zijn uitgevoerd in 2017. Gedurende het lopende jaar hebben we bijgestuurd door voor 2018 geplande projecten naar voren te halen. Desondanks lopen bepaalde projecten in de uitvoering vertraging op vanwege de afstemming met bewoners en/of samenvoeging met andere projecten. Enerzijds is er een voordeel van 1,7 miljoen euro op de programmabudgetten voor het groot onderhoud. Anderzijds is er een resultaat van 205 duizend euro als gevolg van een vrijval op het budget BORG kapitaallasten.

Onderwijshuisvesting (V 0,4 miljoen euro)

De gemeente heeft een wettelijke taak om huisvesting te verzorgen voor scholen in de primaire en secundaire onderwijs. In het kader hiervan hebben wij beschikkingen afgegeven aan scholen om bepaalde werkzaamheden uit te voeren in de schoolgebouwen. De werkzaamheden zijn eind 2017 nog niet uitgevoerd, waardoor wij de kosten niet hebben gemaakt. Resultaten op onderwijshuisvesting worden verrekend met de reserve onderwijshuisvesting. Wanneer de scholen de werkzaamheden hebben uitgevoerd, worden de bedragen weer onttrokken aan de reserve onderwijshuisvesting.

Schuldhelpverlening (V 0,4 miljoen euro)

In 2017 zien we een voordelig resultaat van 0,4 miljoen euro op de schuldhelpverlening. Dit wordt veroorzaakt door vacaturevrijval. Ook zijn de beschikbare middelen voor projecten in de loop van het jaar ingezet en is er vrijval op een aantal bedrijfsvoeringsbudgetten.

Individuele studietoeslag (V 0,5 miljoen euro)

In juni hebben wij de raad geïnformeerd over het Scholingsplan voor personen aan de onderkant van de arbeidsmarkt. De activiteiten in het Scholingsplan worden bekostigd door een bedrag van 543 duizend euro in 2017 in te zetten uit het budget Individuele studietoeslag. Hiervoor is in de begroting 2017 een totaalbedrag van 716 duizend euro opgenomen. Doordat de projecten pas in de loop van de tweede helft van 2017 zijn opgestart zijn niet alle beschikbare middelen ingezet in 2017. In 2017 is 52 duizend euro uitgegeven aan de doelgroep en 152 duizend euro voor het scholingsproject.

Bijzondere bijstand (N 0,5 miljoen euro)

De afwijking op de bijzondere bijstand, waaronder ook de individuele inkomenstoeslag, de wet kinderopvang en de overige armoederegelingen bedraagt per saldo 0,5 miljoen euro nadelig.

Op de individuele bijzondere bijstand zien we een afwijking van 0,7 miljoen euro nadelig, vooral veroorzaakt door de toegenomen kosten van beschermingsbewind en het beroep dat statushouders doen op de voorzieningen van de bijzondere bijstand.

In dit tekort hebben we rekening gehouden met de voor 2017 beschikbaar gestelde middelen vanuit het programma VAS (Vluchtelingen, asielzoekers en statushouders) van 0,63 miljoen euro.

Daarnaast zien we enkele kleinere afwijkingen op de Bijzondere Bijstand, waaronder:

Individuele inkomenstoeslag (N 0,2 miljoen euro)

Het aantal uitkeringen individuele inkomenstoeslag is sinds 2015 met gemiddeld 6 % per jaar gestegen. De meeste uitkeringen worden in de eerste maand van het nieuwe jaar verstrekt. Op grond van de verstrekte uitkeringen in januari 2018 voorzien we een verdere stijging van de uitgaven in 2018.

Wet Kinderopvang (V 0,2 miljoen euro)

Ook in 2017 hebben we een positief resultaat van 0,2 miljoen euro. In 2017 is er nieuw beleid ontwikkeld voor studerende ouders en tienermoeders. Dit is in de tweede helft van 2017 ingevoerd. Dit nieuw beleid is binnen het bestaande budget uitgevoerd.

Overige armoederegelingen (V 0,2 miljoen euro)

Het totale resultaat op de overige posten van de bijzondere bijstand (waaronder de collectieve ziektekostenverzekering) is 181 duizend euro voordelig. Dit resultaat wordt veroorzaakt onder andere door een afrekening van Menzis over 2016 van 47 duizend euro. De afrekening heeft betrekking op de voorschotbedragen die wij voor de aanvullende verzekering betalen en het gebruik daarvan. Ook hebben we een vrijval op de frictiekosten premies Menzis en de Vergoeding Ouderbijdrage Schoolfonds.

Verhoogde Asielinstroom (V 1,3 miljoen euro)

Voor de jaren 2016 en 2017 zijn extra rijksmiddelen beschikbaar gesteld, de zogenaamde Decentralisatie-uitkering Verhoogde asielinstroom. Deze verhoogde asielinstroom was de aanleiding om het programma Vluchtelingen, Asielzoekers en Statushouders op te starten. Doel van het programma is een vlotte Inburgering en toeleiding naar Werk of Onderwijs te bewerkstelligen. Hoewel de instroom sterk is verminderd, is de huisvesting en inburgering van statushouders binnen de Gemeente Groningen nog volop aan de gang. Inmiddels is hiervoor een convenant met onderwijspartners gesloten en een nieuwe werkwijze ontwikkeld. De werking van het convenant en de nieuwe werkwijze zijn in 2017 stapsgewijs uitgevoerd. Hierdoor is de verwachting dat er overloop is over het jaar heen en dat een deel van het budget uit 2017 in 2018 zal worden uitgegeven.

BUIG (N 1,3 miljoen euro)

Binnen dit deelprogramma verantwoordden we een nadeel van 1,7 miljoen euro op uitkeringen die onder de BUIG vallen. Het resultaat op de loonkostensubsidie (0,4 miljoen euro voordeel), dat onderdeel is van het BUIG-resultaat, verantwoordden we binnen deelprogramma 1.1 Werk en activering. In totaal bedraagt de afwijking op de BUIG ten opzichte van de begroting 1,3 miljoen euro nadelig. Dit is inclusief een vangnetuitkering en dekking vanuit de reserves.

Wat betreft de financiering is het Rijk voor de bepaling van het macrobudget uitgegaan van een landelijke daling van het bijstandsvolume in 2017 met 3,4 %. Zowel landelijk als in Groningen is het gemiddeld aantal bijstandsuitkeringen in 2017 echter gestegen met 1 %. De nadelige afwijking ten opzichte van de begroting wordt dan ook grotendeels verklaard door een ontoereikend macrobudget. Daarnaast is het aandeel dat Groningen uit het landelijk budget ontvangt lager dan het aandeel van de bijstandsuitgaven in Groningen in de landelijke uitgaven. Groningen ontvangt derhalve minder budget dan het uitgaven heeft, ook wanneer het macrobudget toereikend zou zijn geweest. Dit negatief verschil wordt aangeduid als herverdeeleffect en vloeit voort uit het objectief verdeelmodel dat het Rijk hanteert. Belangrijkste oorzaak voor het negatief herverdeeleffect bij Groningen is dat de gemiddelde bijstandslasten in Groningen aanmerkelijk hoger liggen dan de gemiddelde bijstandslasten waarop het verdeelmodel is gebaseerd.

Wij teams (N 0,8 miljoen euro)

Met de overgang van het tijdelijk toegangsteam naar de WIJ-organisatie is er geen budgettaire ruimte meer voor extra inzet van de consultants. Gelet op de ervaringen uit 2016 was de doelstelling niet reëel om in 2017 en verder geen gebruik meer te maken van de extra inzet van deze consultants. Daarom is ook in 2017 de extra inzet van consultants (11 fte) noodzakelijk gebleken. Zoals in eerdere voortgangsrapportages gemeld hebben we een deel van deze kosten gedekt uit bestaande VSD-budgetten. Deze budgetten zijn opgenomen binnen diverse programma's van de rekening. Binnen dit deelprogramma leidt dit tot een aanvullend nadeel van 0,2 miljoen euro. In totaal ontstaat hierdoor per saldo een nadeel van 0,8 miljoen euro.

Wmo (N 6,2 miljoen euro)

Aan het eind van 2017 bedraagt het totale nadelige resultaat op de WMO 6,2 miljoen euro nadelig. Dit resultaat wordt gevormd door de volgende onderdelen:

Wmo begeleiding (N 5,8 miljoen euro)

We zien een nadelig resultaat ontstaan op de Zorg In Natura (ZIN) 18+ van 6,6 miljoen euro ten opzichte van de begroting. Als gevolg van een toenemend aantal afgegeven indicaties en het aantal unieke cliënten vanaf juli, stijgt de indicatiewaarde sterk door tot 32,5 miljoen euro. De indicatiewaarde komt tot stand door de toegekende zorg te vermenigvuldigen met het tarief van de betreffende zorgvorm. Het verzilveringspercentage blijft stabiel op 68%. Het verzilveringspercentage is het percentage dat uitdrukt in welke mate de geïndiceerde zorg daadwerkelijk verleend is.

Halverwege dit jaar verwachtten we nog een forse daling van de PGB-uitgaven voor Wmo 18+. Op basis van de ontwikkeling in de afgelopen maanden waarin de kosten weer licht stijgen moeten we dat beeld enigszins bijstellen. Per saldo een voordelig resultaat van 0,3 miljoen euro. Daarnaast hebben we aan eigen bijdragen Wmo 18+ 0,5 miljoen euro meer ontvangen vanwege de sterk gestegen kosten voor Wmo begeleiding ZIN 18+.

Beschermd Wonen (-)

De gemeente Groningen voert de centrumregeling beschermd wonen uit voor de regio in de vorm van een lichte Gemeenschappelijke Regeling.

In lijn met de afgegeven prognoses zien we een lichte stijging van zowel de indicatiewaarde ZIN als de uitgaven PGB. De indicatiewaarde bedraagt 44 miljoen euro. Het verzilveringspercentage bedraagt 97,1%.

We houden in 2017 een bedrag van 9,5 miljoen euro over op dit budget voor de gehele regio. Daarvan hebben we 1,7 miljoen euro nodig om de continuïteit van de zorgaanbieders te kunnen

bekostigen in 2018. De resterende 7,8 miljoen euro verdelen we op basis van inwoneraantallen. Doordat de stad Groningen al geanticipeerd heeft op een resultaat van 2,6 miljoen euro, hebben we geen extra voordelig resultaat.

Algemene voorziening Huishoudelijke Hulp (V 0,9 miljoen euro)

Er was ruim begroot voor 2017. Daarom zien we, ondanks een trendmatige stijging van het aantal cliënten, per saldo een voordeel ten opzichte van die begroting van 0,9 miljoen euro.

Overige Wmo voorzieningen (N 1,3 miljoen euro)

De stijging van de tarieven voor hulpmiddelen (rolstoelen e.d.) zorgt voor extra uitgaven op de taken die met de introductie van de Wet op de maatschappelijke ondersteuning 2007 naar de gemeenten zijn overgeheveld. Het aantal verstrekte hulpmiddelen is op hetzelfde niveau gebleven.

Maatschappelijke Opvang (V 0,7 miljoen euro)

Het resultaat op Maatschappelijke Opvang valt in twee delen uiteen: een incidenteel resultaat van 355 duizend euro als gevolg van lagere vaststellingen en terugvorderingen bij gesubsidieerde instellingen en een resultaat van 365 duizend euro als resultaat op in 2017 verstrekte subsidies die in 2018 worden afgerekend, anticiperend op toekomstige Rijks-bezuinigingen.

Jeugd (N 8,8 miljoen euro)

Enerzijds bestaat dit resultaat uit het nadeel op de gecontracteerde Jeugdhulp via de RIGG. Als gevolg van de stijging van het aantal verwijzingen naar de Jeugdhulp sinds de transitie, met name naar ambulante jeugdhulp en dagbesteding/dagbehandeling, nemen de kosten exponentieel toe. Dit is een regionaal, maar ook zeker een landelijk probleem. Het huidige door de RIGG afgegeven resultaat voor de totale zorgkosten Jeugd in de regio Groningen bedraagt 29,3 miljoen euro. Voor de stad Groningen komt daarmee het tekort uit op 8,9 miljoen euro. De RIGG heeft aangegeven dat er voor Groningen over 2015 en 2016 nog een voordeel wordt verrekend van 0,6 miljoen euro. Hiermee is nu een totaal tekort van 8,3 miljoen euro in de jaarrekening voor de gecontracteerde Jeugdhulp via de RIGG opgenomen. Daarnaast hebben we te maken met aanvullende kosten voor niet-gecontracteerde zorgaanbieders van 0,5 miljoen euro.

ESF subsidie (V 1,8 miljoen euro)

In 2016 heeft het Agentschap SZW heeft de subsidieaanvraag voor de Arbeidsmarktregio over de periode 2015-2016 verlengd tot en met 31 maart 2017. In 2017 is de einddeclaratie ingediend en heeft er controle plaats gevonden waarbij het maximale subsidiebedrag is toegekend. Dit leidt tot een voordelig resultaat voor de gemeente Groningen van 1,8 miljoen euro (na aftrek van uitvoeringskosten).

Vrouwenopvang (V 0,3 miljoen euro)

Het resultaat op Vrouwenopvang bedraagt bijna 0,3 miljoen euro door vertragingen in het uitvoeringsprogramma.

Werk in Zicht (V 0,6 miljoen euro)

Werk in Zicht (WIZ) is een regionaal samenwerkingsverband voor de arbeidsmarktregio Groningen, bestaande uit 27 gemeenten uit Groningen, Noord-Drenthe en UWV. De regio is opgedeeld in vier sub-regio's. Eén van de sub-regio's is Centraal. De stad Groningen maakt hiervan deel uit naast nog een aantal andere gemeenten in de directe omgeving. Gemeente Groningen is centrumgemeente voor regionale samenwerking en voor de sub-regio Centraal.

Binnen het samenwerkingsverband loopt een aantal projecten waarvan de middelen toebehoren aan de regio.

Hieronder vatten we de verschillende projectresultaten samen:

- *WIZ-samenwerking (V 165 duizend euro)*
Het samenwerkingsverband wordt ondersteund door team regio ondersteuning WIZ. De kosten voor dit team worden gefinancierd uit bijdragen van de deelnemers, ESF-subsidie en bijdragen van derden (zoals provincie Groningen). Niet alle regiomiddelen zijn besteed in 2017;
- *Sectorplannen SW Organisaties rapportage en coördinatie Centrumgemeente (V 63 duizend euro)*
Landelijk zijn er middelen beschikbaar gesteld voor de innovatie en transformatie van de sociale werkvoorziening. Eind 2017 resteert er een bedrag van 63 duizend euro;
- *Vorbereiding 1000-banenplan (N 63 duizend euro)*
Dit betreffen de voorbereidingskosten 2017 op het 1000-banenplan dat loopt van 2018 tot en met 2021. Deze kosten worden verrekend met de te ontvangen rijksmiddelen;
- *Vorming regionaal Werkbedrijf (V 242 duizend euro)*
Als centrumgemeente voor de arbeidsmarktregio heeft Groningen voor de inrichting van het Werkbedrijf in totaal 1 miljoen euro ontvangen. Eind 2017 is van dit budget 242 duizend euro nog niet besteed;
- *Aanpak jeugdwerkloosheid (V 49 duizend euro)*
Ook voor de aanpak van Jeugdwerkloosheid hebben we als centrumgemeente van de arbeidsmarktregio middelen ontvangen voor de uitvoering van regionale plannen om meer jongeren met een kwetsbare arbeidsmarktpositie actief naar werk te bemiddelen. Van de resterende middelen worden de activiteiten voortgezet;
- *Grensoverschrijdende arbeidsbemiddeling met Duitsland (V 99 duizend euro)*
Door het Ministerie van SZW is aan de 14 arbeidsmarktregio's langs de grens, een bedrag van 100 duizend euro ter beschikking gesteld. Het betreft een éénmalige bijdrage die ingezet dient te worden voor de samenwerking.

Armoede en Minimabeleid (V 0,3 miljoen euro)

Diverse projecten in relatie tot het armoede- en minimabeleid zijn later in het jaar opgestart. Dit zorgt voor een vrijval van 199 duizend euro. Voor wat betreft het armoede- en minimabeleid gericht op ouderen vallen de door het Rijk beschikbaar gestelde middelen in 2017 vrij (81 duizend euro). Deze aanpak loopt door in 2018.

Leerlingvervoer (V 0,4 miljoen euro)

De belangrijkste oorzaak van dit voordelig resultaat is het nieuwe contract dat wij in 2014 hebben afgesloten. Daarnaast leiden de aanpassingen uit de Verordening Leerlingvervoer 2014 tot lagere kosten, nu de overgangsbepalingen zijn uitgewerkt.

Opvoedkracht (V 0,3 miljoen euro)

Vanaf 2016 worden een groot deel van de activiteiten, die eerder binnen het programma Opvoedkracht uitgevoerd werden, uitgevoerd door WIJ-Groningen. Dit heeft tijdelijk geleid tot onderbenutting van het voor het programma Opvoedkracht beschikbare budget.

Openbare gezondheidszorg (V 0,3 miljoen euro)

Voor een aantal projecten uit het jaarplan gezondheidsbeleid zijn de kosten in 2017 lager uitgevallen. Bij sommige projecten hield dit verband met de noodzakelijke voorbereidingstijd om het project te kunnen opstarten. Ook zijn uitgaven voor enkele projecten onder de uitgaven voor de WIJ-teams verantwoord.

Vrijval pensioenvoorziening APPA (V 0,8 miljoen euro)

Voor de berekening van de pensioenverplichting wordt uitgegaan van het meest recente rentetarief, namelijk die van 2018. Deze ligt hoger dan het rentetarief van 2017, op basis waarvan de pensioenverplichting aanvankelijk was gebaseerd. Hierdoor kan een bedrag van 773 duizend euro vrijvallen.

Friciekosten en flankerend beleid (N 3,2 miljoen euro)

Het nadeel van 3,2 miljoen op frictiekosten en flankerend beleid bestaat uit de volgende onderwerpen:

Friciekosten (N 2,9 miljoen euro)

Het nadelige resultaat is ontstaan door een hoger beslag op het frictiebudget uit exploitatie (658 duizend euro) en een dotatie in de voorziening voor toekomstige frictiekosten (2,3 miljoen euro). De voorziening is herberekend waarbij rekening is gehouden met de gemaakte afspraken per medewerker.

Flankerend beleid (N 0,3 miljoen euro)

Eind 2017 is de stand van de reserve 3,351 miljoen euro. Jaarlijks wordt bij de begroting een bedrag onttrokken aan de reserve om de begrote kosten voor flankerend beleid te dekken. Naast de reserve is er ook een voorziening voor de herplaatsers welke aanspraak kunnen maken op het flankerend beleid. Na herberekening van de voorziening heeft dit in 2017 geleid tot een vrijval van 57 duizend euro.

Naast de vrijval de voorziening is er het afgelopen jaar door de voorgenomen ICT outsourcing een hoger beroep op het flankerend beleid gedaan dan begroot, dit leidt tot een nadeel van 388 duizend euro.

Personeelslasten/ extra dienstverlening (N 2,4 miljoen euro)

Het nadeel op personele lasten kent een aantal oorzaken.

Hogere detachingsopbrengsten (V 0,7 miljoen euro)

De detachingsopbrengsten zijn hoger, omdat er meer medewerkers zijn gedetacheerd dan oorspronkelijk begroot. Hiertegenover staan hogere lasten door meer (ingeleend) personeel. Per saldo een voordeel van 716 duizend euro.

Extra inhuur ambtelijke ondersteuning (N 3,1 miljoen euro)

Naast inhuur vanwege de voorgenomen outsourcing ICT, is er voor diverse ondersteunende afdelingen extra inhuur geweest in 2017. Er wordt zorgvuldig omgegaan met vacatures en het invullen hiervan in verband met te realiseren bezuinigingen. Hierdoor wordt er meer beroep gedaan op externe inhuur. Daarnaast is er door ziekte in verband met de continuering van de bedrijfsvoering meer ingehuurd dan gedacht. Hiermee is in totaal circa 2,3 miljoen euro gemoeid.

In de brief van het audit-committee van oktober 2017 bent u geïnformeerd over het Verbeterprogramma Financieel Administratieve Beheersing dat is opgesteld door de ambtelijke organisatie in samenspraak met de accountant naar aanleiding van de afkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2016. Om de jaarrekening 2017 goed te kunnen voorbereiden en de fouten en de onzekerheden te herstellen die de accountant heeft gesignaleerd bij de jaarrekening 2016, hebben we in 2017 en moeten we in 2018 extra capaciteit organiseren: bij Stadsontwikkeling/grondbedrijf, Financiën en met name bij team Auditing. Dit om onder meer de benodigde correcties op de beginbalans 2017 te bepalen en verwerken en om de grexen te herzien. Hiervoor is in 2017 externe capaciteit ingehuurd voor 0,2 miljoen euro. In het Verbeterprogramma zullen ook maatregelen

worden opgenomen om op middellange termijn (2018-2020) de noodzakelijke verbeteringen te borgen. Verder heeft er extra inhuur plaatsgevonden in verband met de herhuisvesting aan het Zuiderdiep en in verband met de transitie van de archiefafdelingen (0,3 miljoen euro).

Diverse kleinere afwijkingen binnen de personeelslasten tellen op tot een nadeel van 0,3 miljoen euro.

Outsourcing ICT (N 1,0 miljoen euro)

De aanbesteding van de generieke ICT nadert zijn einde, in 2018 zal de transitiefase starten. De plannen voor het standaardiseren en reduceren van onze software zijn inmiddels opgeleverd. De uitvoeringsfase vindt veelal in 2018 plaats. Hierdoor ontstaat een voordeel van 1,2 miljoen euro. Daarnaast is er voor het programma Outsourcing een reorganisatievoorziening gevormd, dit levert in 2017 een nadeel op van 2,2 miljoen euro. Hiermee was in de business case later in het traject al rekening gehouden waardoor er sprake is van een verschuiving in jaren. In 2017 daardoor op het meerjarige project per saldo een nadelig resultaat van 1,0 miljoen euro.

ICT (N 705 duizend euro)

Bij ICT is sprake van een aantal positieve effecten (vrijval kapitaalslasten) en negatieve effecten (extra en duurdere inhuur gekoppeld aan de mobiliteitsbeweging als gevolg van het programma outsourcing). Per saldo vallen deze positieve en negatieve effecten grotendeels tegen elkaar weg.

Het nadeel ICT van 705 duizend euro zit in de reguliere ICT-dienstverlening. De kosten voor onderhoud zijn hoger uitgevallen. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door een administratieve correctie over vorig boekjaar (244k), de afrekening van een aantal projecten uit voorgaande jaren (zoals glasvezel verlengingen) en kleine tekorten op budgetten voor licenties. Anderzijds hebben we ook meer geld uitgegeven aan informatiebeveiliging als gevolg van gewijzigde wet- en regelgeving. Op basis van deze ontwikkelingen is er vanaf 2018 ook structureel meer budget voor informatiebeveiliging beschikbaar gesteld.

Vrijwillig mobiel (N 0,3 miljoen euro)

Door stimulering binnen de organisatie is de groep interne medewerkers binnen vrijwillig mobiel gegroeid, de hiermee gemoeide detacheringsinkomsten vallen tegen door onder meer ziekte.

2.3 Afwijkingen ten opzichte van Voortgangsrapportage 2017-II

In Voortgangsrapportage 2017-II (VGR 2017-II) verwachtten we een nadeel van 1,5 miljoen euro. Daarmee is het rekeningresultaat 2017 ten opzichte van de prognose in de voortgangsrapportage 14,4 miljoen voordeliger.

Het bedrag van 14,4 miljoen euro gerelateerd aan het lastentotaal in de actuele begroting van 963 miljoen euro betekent een afwijking van afgrond 1,5%. Daarmee is deze afwijking op totaalniveau binnen onze norm (3% van het lastentotaal) voor begrotingsbeheer. Op regelniveau zijn er wel de nodige verschillen ten opzichte van het verwachte resultaat bij de VGR 2017-II. De verschillen groter dan 0,5 miljoen euro worden hieronder toegelicht.

Afwaardering Warmtestad (N 2,9 miljoen euro)

Op de agiostortingen Warmtestad wordt 2,9 miljoen afgewaardeerd als gevolg van het niet doorgaan van het geothermieproject. De hoogte van de afwaardering was ten tijde van het opstellen van de VGR 2017-II nog niet bekend. Daarmee was dit resultaat niet voorzienbaar.

Belastingen en leges (V 1,6 miljoen euro)

Het voordeel bij de rekening 2017 is 1,6 miljoen hoger dan de prognose bij de VGR 2017-II. Voor het voordelige resultaat op de OZB van 1,5 miljoen was een onzekerheid opgenomen bij de VGR 2017-II in verband met de latere aanslagoplegging van niet-woningen. Daarnaast was er nog geen betrouwbaar beeld van de ontwikkeling van de grote bouwaanvragen ten tijde van het opstellen van de VGR 2017-II en daarmee slechts deels te voorzien.

Vrijval Extra Beleid (V 4,9 miljoen euro)

De vrijval bij de rekening 2017 op extra beleid is 5,8 miljoen euro. Bij de VGR 2017-II is een voordeel van 0,9 miljoen euro gemeld. De grootste posten met betrekking tot vrijval incidenteel extra beleid die niet bekend waren bij de VGR 2017-II betreffen:

Interne plankosten zuidelijke ringweg V 0,5 miljoen euro

Bij de jaarrekening 2014 is 600 duizend euro beschikbaar gesteld voor de plankosten Zuidelijke Ringweg. Dit ter dekking van de tariefverschillen c.q. niet door de ZRW gefinancierde kosten. Ultimo 2017 is hier nog 470 duizend euro van beschikbaar voor de komende jaren. Dit resultaat was bij de VGR 2017-II voorzienbaar.

Extra trainees (verjonging) V 0,3 miljoen euro

Bij VGR 2017-II is onvoldoende in beeld gebracht dat het geld voor verjonging niet volledig besteed zou worden.

Vanuit de structureel beschikbaar gestelde middelen extra beleid zijn de grootste posten waarvan de vrijval niet bekend was bij de VGR 2017-II:

G-Kwadraat V 0,6 miljoen euro

G-Kwadraat is het economische programma voor de periode 2015 tot en met 2019 voor de versterking van het ondernemersklimaat. De omvang van de vrijval wordt met name bepaald door het tijdstip waarop de aanvragen door externen worden ingediend. Aangezien dit buiten de invloedssfeer van de gemeente is, was dit ten tijde van de VGR 2017-II lastig in te schatten en dus niet te voorzien.

Meerjarenprogramma Verkeer en vervoer V 1,2 miljoen euro

Onderdeel van het extra beleid intensiveringsmiddelen verplaatsen meerjarenprogramma verkeer en vervoer is de fietsstrategie. Voor veel fietsprojecten hebben we meer tijd nodig dan aanvankelijk gedacht voor voldoende draagvlak bij omwonenden. De hierdoor ontstane vrijval van 1,0 miljoen euro was bij de VGR 2017-II nog niet goed te bepalen en daarmee (deels) niet voorzienbaar. Dit zelfde geldt voor de overige vrijval van 0,2 miljoen euro vanuit de meerjarige projecten Verkeer en vervoer.

Spaarregeling Ringwegen V 0,3 miljoen euro

Samen met de provincie sparen we voor de verbetering van de Noordelijke, Oostelijke en Westelijke Ringweg, in de verhouding 2/7 stad en 5/7 provincie. Dit bedrag is via extra beleid beschikbaar gesteld, deze vrijval was bij de VGR 2017-II te voorzien.

Bouw sportcentrum Europapark V 0,3 miljoen euro

De bouw van het sportcentrum is nog niet voltooid, de daardoor ontstane vrijval van kapitaallasten was voorzienbaar bij de VGR 2017-II.

Overige vrijval extra beleid wat niet gemeld was bij de VGR 2017-II telt op tot 1,7 miljoen. Dit bestaat uit een aantal kleinere posten welke deels voorzienbaar waren.

Gebiedszaken (V 0,8 miljoen euro)

Een tweetal resultaten waren bij de VGR 2017-II nog niet bekend. De bijdrage vanuit het gebiedsprogramma in investeringen in speelvoorzieningen van 0,4 miljoen euro dient conform bbv regelgeving te worden toegevoegd aan een beklemde reserve ter dekking van kapitaallasten. Dit loopt administratief gezien via het rekeningresultaat. Bij de VGR 2017-II was dit te voorzien. Daarnaast kent het gebiedsprogramma een bestedingstermijn van twee jaar. De vrijval van 0,4 miljoen euro op het gebiedsprogramma was bij de VGR 2017-II deels voorzienbaar.

Gemeentefonds (N 1,5 miljoen euro)

De afwijking ten opzichte van de VGR 2017-II is 1,5 miljoen euro nadelig. Dit wordt veroorzaakt door mutaties na de VGR 2017-II en was niet voorzienbaar. De uitkomsten van de septembercirculaire 2017, decembercirculaire 2017 en actuele informatie vanuit o.a. het CBS leiden tot een neerwaartse bijstelling van het verwachte resultaat op het gemeentefonds over 2017 met 1,5 miljoen euro. Bij de VGR 2017-II werd een positief resultaat verwacht op het gemeentefonds van 3,9 miljoen euro, bij de jaarrekening 2017 wordt dat neerwaarts bijgesteld tot 2,4 miljoen euro.

Grondzaken (V 18,6 miljoen euro)

Per saldo bedraagt het voordelige resultaat op grondzaken 18,6 miljoen euro. Dit wordt bij de deelprogramma's waar dit betrekking op heeft, toegelicht en komt uitgebreid aan de orde in de paragraaf grondbeleid. Een groot deel van het resultaat grondzaken bestaat uit vrijval van de verliesvoorziening. De bepaling van de hoogte van de verliesvoorziening was ten tijde van het opstellen van VGR 2017-II nog niet afgerond, en daarmee dus grotendeels niet voorzienbaar.

MVA naar beklemde reserve (V 2,7 miljoen euro)

Wijzigingen in bbv regelgeving hebben ook in 2017 tot vrijval geleid wat gestort moet worden in een beklemde reserve ter dekking van toekomstige kapitaallasten. Voor 2017 telt deze vrijval op tot 2,7 miljoen euro. De bepaling van de hoogte van deze vrijval was ten tijde van het opstellen van VGR 2017-II nog niet afgerond, en daarmee dus deels niet voorzienbaar.

Bijdrage aan Regio Groningen Assen (N 4,3 miljoen euro)

In 2015 zijn afspraken gemaakt met de regio Groningen-Assen over compensatie van de regio tram middelen. Onderdeel van de afspraken was het betalen van bovengenoemde compensatie in 2017. Hetgeen vanaf 2017 uit structureel beschikbare middelen kan worden gedekt. Dit nadeel was bij de VGR 2017-II deels voorzienbaar.

Parkeerbedrijf (V 0,8 miljoen euro)

Het resultaat voor het parkeerbedrijf is voor 2017 uitgekomen op 1,1 miljoen euro voordelig. Bij de VGR 2017-II werd nog uitgegaan van een prognose van 0,3 miljoen euro. Het resultaat was wel grotendeels voorzienbaar.

Groningen geeft energie (N 0,6 miljoen euro)

De uitgaven die tot de overschrijding hebben geleid, alsook de toegekende middelen zijn in het derde en vierde kwartaal van 2017 tot stand gekomen en waren dus niet voorzienbaar bij de VGR 2017-II.

Onderhoud openbare ruimte (V 1,6 miljoen euro)

Het resultaat op budgetten groot onderhoud openbare ruimte van 1,856 miljoen euro wordt met name veroorzaakt doordat diverse projecten die zijn gepland voor 2017 voor een deel niet (geheel) zijn uitgevoerd in 2017. Bij de VGR 2017-II is een resultaat gemeld van 0,3 miljoen euro. Dit resultaat was deels wel voorzienbaar.

Verhoogde asielinstroom (V 0,8 miljoen euro)

Er is een convenant met onderwijspartners gesloten en een nieuwe werkwijze ontwikkeld met betrekking tot huisvesting en inburgering van asielzoekers. De werking hiervan is in 2017 stapsgewijs uitgevoerd. Hierdoor is er overloop van het grootste gedeelte van het budget naar 2018. Bij de VGR 2017-II gingen we nog uit van een nog niet besteed bedrag van 0,5 miljoen. Uiteindelijk bleek bij de rekening een voordeel van 1,3 miljoen euro. Dit was deels voorzienbaar.

BUIG (V 0,5 miljoen euro)

Ten opzichte van VGR 2017-II valt het resultaat 0,5 miljoen euro voordeliger uit. Dit wordt verklaard uit een hogere van het Rijk ontvangen vergoeding voor loon- en prijscompensatie dan verwacht, een sterkere daling van de bijstandsuitgaven in de tweede helft van het jaar dan verwacht en een lagere vangnetuitkering die het gevolg is van beide voorgaande voordelige afwijkingen. Daarmee was het resultaat deels voorzienbaar ten tijde van het opstellen van de VGR 2017-II.

Wmo (N 2 miljoen euro)

Het totale resultaat op de WMO budgetten bedraagt een nadeel van 6,2 miljoen euro waarvan 4,2 miljoen gemeld bij de VGR 2017-II. Deze afwijking ten opzichte van de VGR 2017-II wordt met name verklaard door de gestegen indicatiewaarde na juli en door gestegen tarieven voor verstrekte hulpmiddelen.

Maatschappelijke opvang (N 0,7 miljoen euro)

Het resultaat op Maatschappelijke Opvang valt in twee delen uiteen: een incidenteel resultaat van 355 duizend euro als gevolg van lagere vaststellingen en terugvorderingen bij gesubsidieerde instellingen en een resultaat van 365 duizend euro als resultaat op in 2017 verstrekte subsidies die in 2018 worden afgerekend, anticiperend op toekomstige Rijks-bezuinigingen. Dit resultaat was ten tijde van de VGR 2017-II deels voorzienbaar.

Jeugd (N 4,7 miljoen euro)

In de VGR 2017-II was de resultaatprognose 4,1 miljoen nadelig. Vanwege achterstanden in afrekeningen en productieverklaringen is pas laat zicht op de daadwerkelijke ontwikkeling van de zorgkosten gedurende het jaar. Hiervoor is bij de VGR 2017-II een onzekerheid opgenomen. Voor de gecontracteerde zorg is op basis van definitieve cijfers van de RIGG het resultaat 8,3 miljoen euro nadelig. Deze verslechtering in het resultaat ontstaat vooral door de stijging van het aantal verwijzingen naar de Jeugdhulp sinds de transitie, met name naar ambulante jeugdhulp en dagbesteding/dagbehandeling. Daarnaast hebben we na VGR 2017-II te maken met aanvullende kosten voor niet-gecontracteerde zorgaanbieders van 0,5 miljoen euro. In totaal een verslechtering van het resultaat van 4,7 miljoen euro.

ESF subsidie (V 1,8 miljoen euro)

In 2016 heeft het Agentschap SZW heeft de subsidieaanvraag voor de Arbeidsmarktregio over de periode 2015-2016 verlengd tot en met 31 maart 2017. In 2017 is de einddeclaratie ingediend en heeft er controle plaats gevonden waarbij het maximale subsidiebedrag is toegekend. Deze toekenning was na het opstellen van de VGR 2017-II, daarom was dit resultaat niet voorzienbaar.

Vrijval pensioenvoorziening APPA (V 0,8 miljoen euro)

Voor de berekening van de pensioenverplichting wordt uitgegaan van het meest recente rentetarief, namelijk die van 2018. Deze ligt hoger dan het rentetarief van 2017, op basis waarvan de pensioenverplichting aanvankelijk was gebaseerd. Hierdoor kan een bedrag van 773 duizend euro vrijvallen. Deze vrijval kon ten tijde van de VGR 2017-II nog niet berekend worden en was daarom niet voorzienbaar.

Friciekosten en flankerend beleid (N 3,2 miljoen euro)

Het nadeel op frictiekosten op de frictiekosten is ontstaan door een hoger beslag op het frictiebudget en een dotatie aan de voorziening frictiekosten. Berekeningen hiervoor zijn uitgevoerd in het 4^e kwartaal. Dit resultaat was niet voorzien bij de VGR 2017-II.

Het resultaat op flankerend beleid bestaat uit een stukje vrijval van de voorziening flankerend beleid en er is een hoger beroep gedaan op flankerend beleid vanwege de outsourcing ICT. Beide waren bij de VGR 2017-II voorzienbaar.

3. Voorstellen

3.1 Voorstel bestemming rekeningresultaat 2017

In bijlage 1 vindt u onze voorstellen voor de bestemming van het rekeningresultaat. In deze paragraaf geven wij een samenvatting.

Op 29 maart 2017 heeft uw raad het raadsvoorstel 'Eén integraal afwegingsmoment, kader op te nemen bestemmingsvoorstellen' vastgesteld (hierna te noemen rv integrale afweging). Hierin is opgenomen welke bestemmingsvoorstellen wel en welke niet mogen worden opgenomen in het raadsvoorstel bij de gemeenterekening. Daarnaast is door uw raad, als aanvulling op het rv integrale afweging, het kader voor meerjarig projecten vastgesteld in juli 2017.

De volgende resultaatcategorieën en de daaraan gekoppelde bestemming zijn in bovengenoemde raadsvoorstellen vastgesteld:

- Resultaat ingezet of gedekt bij de laatst vastgestelde begroting
- Extra beleid/meerjarenprogramma's
- Bijzondere resultaten
- Meerjarige projecten
- Incidentele middelen gemeentefonds
- Samenwerkingsverbanden/centrumgemeente
- Bijdragen naar beklemde reserve (categorie toegevoegd bij de rekening 2016)
- Niet in het kader opgenomen voorstellen

Wij stellen uw raad voor, conform het vastgestelde raadsvoorstel Eén integraal afwegingsmoment, het rekeningresultaat volgens genoemde verdeling en zoals opgenomen in bijlage 1 en bijlage 2 van dit raadsvoorstel, te bestemmen. In het rv integrale afweging staat verder dat, mochten er zich na het opstellen van het kader nog zaken voordoen die niet zijn opgenomen, we deze alsnog opnemen met daarbij het voorstel tot aanpassing van het kader. Het betreft de volgende voorstellen tot aanpassingen van het kader:

Toevoeging aan het kader bij:

Extra beleid/Meerjarige programma's

- Intensiveringsmiddelen leren
- Innovatie atelier WMO
- Innovatiemiddelen jeugd

Incidentele middelen gemeentefonds

- Maatschappelijke begeleiding vergunninghouders
- Bommenregeling

Samenwerkingsverbanden / Centrumgemeente

- Impuls klantprofielen
- Impuls grensoverschrijdende arbeidsbemiddeling
- Economische zelfstandigheid
- Voorbereiding 1000-banenplan
- Werk in Zicht algemeen
- Arbeidsparticipatie mensen met psychische beperking

Een en ander leidt tot de volgende verdeling:

Voordelig resultaat	12.865
1. Resultaat ingezet bij de begroting 2018	0
2. Extra Beleid/ Meerjarenprogramma's	-5.159
3. Bijzondere resultaten*	-5.520
4. Meerjarige projecten	83
5. Incidentele middelen gemeentefonds	-2.587
6. Samenwerkingverbanden / centrumgemeente	-2.200
7. Bijdragen naar bekleemde reserve	-3.058
8. Niet in het kader opgenomen voorstellen	5.576
Totaal bestemmingsvoorstellen	<u>-12.865</u>
Besteedbaar resultaat	<u><u>0</u></u>

*Het resultaat na bestemming is verrekend met het resultaat op grondzaken, zie toelichting besteedbaar resultaat

TOELICHTING

Het kader op te nemen bestemmingsvoorstellen is met ingang van de resultaatbestemming rekening 2016 als volgt:

Resultaat ingezet of gedekt bij de laatst vastgestelde begroting

Over een deel van het resultaat in enig jaar kan de raad bij de integrale afweging van de laatst vastgestelde begroting besluiten hebben genomen.

Extra beleid en meerjarenprogramma's

Voor zowel de resultaatbepaling in enig jaar als de resultaatbestemming bij de jaarrekening zijn duidelijke afspraken rondom extra beleidsmiddelen belangrijk. Hieronder worden de afspraken weergegeven.

1. het college kan tot december van het jaar van beschikbaarstelling van het incidenteel extra beleidsgeld de raad voorstellen het nog niet bestede incidenteel extra beleidsgeld te doteren aan de reserve extra beleid;
2. goed gemotiveerde en onderbouwde bestemmingsvoorstellen voor niet binnen 2 jaar bestede incidenteel extra beleidsmiddelen toe te staan bij de jaarrekening;
3. de bij de jaarrekening 2015 beschikbaar gestelde middelen ad 500 duizend euro voor 15 extra trainees plaatsen te beschouwen als incidenteel extra beleid 2016;
4. de incidentele vrijval van de intensiveringsmiddelen verkeer, wonen, duurzaamheid, en G-kwadraat beschikbaar te houden voor de resterende looptijd van het meerjarenprogramma's verkeer, wonen, duurzaamheid, en G-kwadraat.
5. voor de intensiveringsmiddelen gebiedsprogramma een tweejarige bestedingstermijn af te spreken.
6. Vanaf jaarschijf 2017 sparen we 454 duizend euro jaarlijks voor de ontsluiting van de Oostelijke en Zuidelijke ringweg

Onderscheid bestemmingsvoorstellen

We zullen deze bestemmingsvoorstellen aan uw raad zichtbaar maken door een onderscheid te maken tussen extra beleid twee jaar en extra beleid langer dan twee jaar. Voor het incidentele extra beleid dat is toegevoegd aan de reserve extra beleid en waarvan het noodzakelijk is dat het beschikbaar blijft voor het oorspronkelijke doel zullen we gelijk aan voorgaande jaren bij de jaarrekening ook bestemmingsvoorstellen doen om de middelen beschikbaar te houden in de reserve. Indien de extra beleidsmiddelen niet meer nodig zijn dan zullen we de middelen vrij laten vallen in het resultaat. In het geval de middelen in de reserve extra beleid zijn opgenomen worden de middelen overgeboekt naar de AER.

Bijzondere resultaten

Bijzondere resultaten zijn die resultaten waartoe de raad expliciet heeft besloten of besluit om deze resultaten beschikbaar te houden voor de benoemde (groep) activiteiten. Het resultaat wordt bij de rekening verrekend met de daarvoor ingestelde reserve of verrekend naar de exploitatie van het volgende jaar.

Meerjarige projecten

De tussentijdse resultaten op meerjarige projecten blijven voor de hele looptijd van het project beschikbaar. We stellen tussentijds bij een jaarrekening voor deze te bestemmen voor de uitvoering van het project in de restant periode.

Incidentele middelen uit gemeentefonds

Via het gemeentefonds worden soms incidenteel middelen beschikbaar gesteld voor een specifiek doel. Op basis van een bestedingsplan wordt door ons college aan de raad voorgesteld of de middelen wel of niet worden verrekend met een programma.

Samenwerkingsverbanden/ centrumgemeente (gemeentefonds/ specifieke uitkering)

Er zijn ook (incidentele of structurele) middelen die we ontvangen vanuit onze hoedanigheid als centrumgemeente of doordat we deelnemen aan samenwerkingsverbanden. Dit betreffen middelen die bestemd zijn voor de regio of voor het samenwerkingsverband en waar we als gemeente Groningen dus niet alleen zeggenschap over hebben. Resultaat op deze middelen in enig jaar kan niet zo maar vrijvallen in de jaarrekening van de gemeente Groningen, vandaar dat dit resultaat beschikbaar moet blijven voor besteding met de regio of het samenwerkingsverband.

Bijdragen naar bekleemde reserve

Incidentele bedragen ter dekking van een project (vooral eigen bijdragen) worden opgenomen in een bekleemde reserve ter dekking van de jaarlijkse kapitaallasten.

Niet in het kader opgenomen voorstellen

Er zijn een drietal bestemmingsvoorstellen waarbij we uw raad voorstellen deze afzonderlijk vast te stellen, aangezien ze niet direct onder het kader integrale afweging vallen. Deze voorstellen zijn incidenteel van aard. Het betreffen voorstellen tot onttrekkingen aan de bekleemde reserve voor kapitaallasten. Het gaat om een onttrekking voor de afwaardering van het Stripmuseum, uitruil incidenteel/structureel ten behoeve van de taakstelling autobereikbaarheid en de bijdrage aan Regio Groningen Assen voor uitvoering netwerkanalyse Bereikbaarheid. In de begroting 2018 zijn structurele middelen opgenomen ter dekking van kapitaallasten. Deze middelen worden met deze bestemmingsvoorstellen geruild tegen de incidentele onttrekking uit de bekleemde reserve. De betreffende voorstellen zijn in de tabel van bijlage 1 opgenomen onder 'Niet in het kader opgenomen voorstellen'.

Aanvulling weerstandsvermogen

Op basis van de nu bekende risico's en de beschikbare middelen is het weerstandsvermogen voor de periode 2018-2021 berekend. De ratio weerstandsvermogen 2018-2021 is verbeterd ten opzichte van de ratio berekend voor deze jaren bij de begroting 2018. In alle jaren komen we uit op ons streefratio van 100%. In 2018 is de ratio 108%, in 2019 101% en in de jaren erna 103%.

Vanuit het Coalitieakkoord 2014-2018 hebben wij met uw raad afgesproken dat we ons weerstandsvermogen versterken tot minimaal een ratio van 0,80 en op termijn streven naar 1,0. Inmiddels hebben we een ratio van 1,0 bereikt. Voor de komende periode hanteren we daarom een ratio van 1,0 als ondergrens. Indien het noodzakelijk is een beroep op het beschikbaar weerstandsvermogen te doen, en de ratio onder de 1,0 komt, nemen we maatregelen om de ratio zo snel mogelijk weer op de 1,0 te krijgen. Conform de regels vanuit één integraal afwegingsmoment wordt besteedbaar resultaat toegevoegd aan de begroting. Daar vindt dan besluitvorming over de inzet plaats.

Besteedbaar resultaat 2017

Het rekening resultaat 2017 is 12,9 miljoen euro voordelig. Op basis van het raadsvoorstel "één integraal afwegingsmoment" wordt voor een aantal resultaten bestemmingsvoorstellen gedaan, zoals hierboven al is toegelicht. Bij de rekening 2017 gaat het om 27,6 miljoen euro. Rekening houdend met de bestemming van deze 27,6 miljoen euro, resteert er een nadelig besteedbaar resultaat van 14,7 miljoen euro. Normaliter zou dit worden verrekend met de Algemene Egalisatiereserve, echter de afspraak met uw raad is, dat het minimale niveau van 20 miljoen euro bedraagt. Hierdoor is het noodzakelijk om het nadelige rekeningresultaat ten laste van een andere reserve te brengen.

We voegen vanuit het rekeningresultaat op grondzaken 13,9 miljoen euro toe aan de reserve grondzaken. Wij stellen uw raad voor het nadelige resultaat na bestemming van 14,7 miljoen euro te onttrekken aan de reserve grondzaken (voorstel 32).

3.2 Voorstel bestemming reserve Extra beleid en overige reserves

Naast de voorstellen voor de bestemming van het rekeningsaldo, doen wij een voorstel ten aanzien van de reserves extra beleid. Zie hiervoor bijlage 2.

Doorlichting reserves

Twee keer per jaar actualiseren we het gemeentelijk weerstandsvermogen: bij de gemeenterekening en bij de gemeentebegroting. Hierbij houden we alle risico's en reserves tegen het licht. Bij de doorlichting van de reserves blijkt er uit een aantal reserves middelen te kunnen vrijvallen ten gunste van de algemene egalisatiereserve of dat een andere overboeking noodzakelijk is. Ook deze voorstellen vindt u in bijlage 2.

3.3 Voorstel instellen en opheffen van reserves en voorzieningen

In hoofdstuk 5 en 6 van het onderdeel financieel beeld in de gemeenterekening zijn gedetailleerde overzichten opgenomen van alle reserves en voorzieningen binnen onze gemeente. In bijlage 3 van

dit raadsvoorstel is een overzicht opgenomen van alle in te stellen en op te heffen reserves. Daarnaast is te zien welke voorzieningen in 2017 zijn ingesteld.

3.4 Begrotingswijziging

De begrotingswijziging die hoort bij de bestemmingsvoorstellen die in dit raadsvoorstel zijn opgenomen, is opgenomen in bijlage 4 bij dit raadsvoorstel.

Bijlagen

Bijlage 1.

1. Overzicht en toelichting voorstellen bestemming rekeningresultaten

OVERZICHT

Binnen de deel-overzichten zijn de voorstellen als volgt gegroepeerd:

- Resultaat ingezet of gedekt bij de laatst vastgestelde begroting
- Extra beleid/meerjarenprogramma's
- Bijzondere resultaten
- Meerjarige projecten
- Incidentele middelen gemeentefonds
- Samenwerkingsverbanden/centrumgemeente
- Bijdragen naar bekleemde reserve
- Niet in het kader opgenomen voorstellen

Een negatief bedrag in onderstaande tabel betreft een voorgestelde bestemming waardoor het besteedbaar resultaat wordt verlaagd. Een positief bedrag betekent een verhoging van het besteedbaar resultaat, bijvoorbeeld doordat voorgesteld wordt een nadeel te verrekenen met een bestemmingsreserve.

Nr	Directie	Rekening resultaat ingezet/gedekt bij begroting 2018	
		Nvt	
Totaal resultaat ingezet / gedekt bij begroting 2018			
Nr	Directie	Extra beleid / meerjarenprogramma's	
Extra beleid 2 jaar			
1	CS	Implementatiekosten grenscorrectie Meerstad	-20
2	Bestuur	Uitbreiding formatie Ombudsman	-20
3	Stadstoezicht	Professionalisering evenementen	-19
4	MO	Aanpak Kindermishandeling	-112
5	MO	Cultuur, thema Verrijken	-178
6	SSC	Basisregistratie adressen en gebouwen	-276
7	GMT	Extra trainees, Verjonging	-304
8	SB	Gladheid gele steentjes	-47
9	SO	Plankosten zuidelijke ringweg	-470
10	SO	Ringsparen	-354
Extra beleid langer dan 2 jaar / meerjarenprogramma's			
11	CS	Middelen gebiedsprogramma 2017	-1.247
12	CS	Onttrekking reserve gebiedszaken	830
13	MO	Innovatie atelier WMO	-180

14	MO	Innovatiemiddelen Jeugd	-270
15	MO	Intensiveringsmiddelen Leren	-187
16	SB	Kinderboerderijen	-197
17	SO	Intensiveringsmiddelen verplaatsen	-1.246
18	SO	Intensiveringsmiddelen wonen	-94
19	SO	Terrein Suikerfabriek	-115
20	SO	Museum aan der A (scheepvaartmuseum)	-94
21	EZ	G-Kwadraat	-559

Totaal Extra beleid / Meerjarenprogramma's **-5.159**

Nr	Directie	Bijzondere resultaten	
22	Werk	ESF subsidie	-1832
23	Sport 050 / SO	Vrijval kap.lasten co-investeringsfonds sport	-614
24	GMT	Flankerend beleid tlv reserve flankerend beleid	331
25	GMT	Frictiekosten tlv reserve frictiekosten	2.919
26	MO	Subsidieregeling co-investeringsfonds sport infrastructuur	-37
27	VGB	Resultaat onderwijshuisvesting	32
28	Bestuur	Werkbudget rekenkamer	-13
29	SB	Groot onderhoud openbare ruimte	-1.856
30	VGB	Gresco tlv reserve	341
31	SO	Parkeerbedrijf	-1.131
32	SO	Grondzaken	704
33	SO	SIF	-3.286
34	SO	Rente reserve bovenwijkse voorzieningen	120
35	SO	EKZ	-1.198

Totaal Bijzondere resultaten **-5.520**

Nr	Directie	Meerjarige projecten	
36	SO	Plankosten meerjarige projecten	-73
37	CS	Meerjarige exploitatieprojecten gebiedszaken (Oosterpark, Coendersborg)	-446
38	IDV	Experiment Bijstand op maat	-32
39	PD	Projectkosten Noordelijke Belastingkantoor	232
40	SSC	e-HRM	-95
41	SSC	Invoering functie- en waarderingssysteem Hr 21	-18
42	VGB	Plankosten Kunstwerf Ebbinge kwartier	-175
43	SSC	Zaakgericht werken	-30
44	SSC	Basisregistraties op orde	-71

45	SSC	Outsourcing ICT	1.016
46	SO	Implementatie Omgevingswet	-21
47	SO	Uitvoeringsprogramma Bodem	-204

Totaal Meerjarige projecten **83**

Nr	Directie	Incidentele middelen Gemeentefonds	
48	Werk	Middelen decembercirculaire Werk in Zicht	-183
49	MP	Bonus Nieuw Beschut	-162
50	GMT	Verhoogde asielinstream	-1.785
51	MO	Armoede bestrijding ouderen 2017-2018	-81
52	MO	Maatschappelijke begeleiding vergunningshouders	-198
53	SO	Bommenregeling	-178

Totaal incidentele middelen Gemeentefonds **-2.587**

Nr.	Directie	Samenwerkingsverbanden / Centrum gemeente	
54	MO	Vrouwenopvang	-287
55	CS	Akkoord van Groningen	-227
56	Werk	Sectorplannen SW organisaties Dwarskijkers	-86
57	Werk	Samenwerkingsverband Werk in Zicht	-490
58	Werk	Sectorplannen SW organisaties	-63
59	Diversen	Ten Boer	-358
60	MO	Maatschappelijke Opvang	-689

Totaal Samenwerkingsverbanden / Centrum Gemeente **-2.200**

Nr	Directie	Stortingen in bekleemde reserve	
61	SO	Spoorzone en Oosterhamrikzone	-1.330
62	SO	Rente Bekleemde reserve	-1.037
63	SO	Negatieve boekwaarde naar bekleemde reserve	-292
65	CS	Van Lenneplan	-399

Totaal Stortingen in bekleemde reserve **-3.058**

Nr.	Directie	Niet in het kader opgenomen voorstellen	
------------	-----------------	--	--

66	Bijdrage aan Regio Groningen Assen voor uitvoering netwerkanalyse Bereikbaarheid	4.280
67	Afwaardering Stripmuseum	296
68	Taakstelling Autobereikbaarheid	1.000
Totaal Niet in het kader opgenomen voorstellen		5.576
Totaal	Totaal ingediende voorstellen	12.865

TOELICHTING BESTEMMINGSVOORSTELLEN

Nr	Directie	Bestemmingsvoorstel	Bedrag
		CATEGORIE EXTRA BELEID / MEERJARIGE PROGRAMMA'S	
1.	Concernstaf	<p>Programma College, raad en gebiedsgericht werken - Deelprogramma College van burgemeester en wethouders</p> <p>Implementatie grenscorrectie Meerstad</p> <p>In 2017 heeft uw raad 180 duizend euro beschikbaar gesteld voor de implementatie kosten grenscorrectie Meerstad. Van dit bedrag resteert bij de rekening 2017 nog 106 duizend euro. De verwachting is dat er in 2018 nog voor een bedrag van 20 duizend euro aan nakomende kosten worden gemaakt.</p>	-20
2.	Bestuur	<p>Programma College, raad en gebiedsgericht werken – Deelprogramma College van burgemeester en wethouders</p> <p>Uitbreiding formatie ombudsman</p> <p>In 2017 heeft uw raad 58 duizend euro beschikbaar gesteld voor tijdelijke uitbreiding van de formatie bij de Ombudsman. Dit als gevolg van de toename van instroom en complexiteit van zaken bij de ombudsman. De verwachting is dat we het restant van 20 duizend euro ook in 2018 nodig hebben voor inzet van extra capaciteit.</p>	-20
3.	Stadstoezicht	<p>Programma Cultuur - Deelprogramma Culturele Infrastructuur</p> <p>Professionalisering evenementen</p> <p>In 2017 heeft uw raad 50 duizend euro beschikbaar gesteld voor het project "professionalisering evenementen". We verwachten het restant 2017 nog in te zetten voor hetzelfde doel in 2018.</p>	-19
4.	Maatschappelijke Ontwikkeling	<p>Programma Welzijn, gezondheid en zorg - Deelprogramma Interventies veilig opgroeien</p> <p>Aanpak Kindermishandeling</p> <p>De gemeente ontwikkelt samen met partners een preventieve aanpak van kindermishandeling. Een van de belangrijkste aandachtspunten is deskundigheidsbevordering en vermindering van handelingsverlegenheid bij professionals die met kinderen werken. We werken hiervoor samen met een groot aantal partners, waaronder het onderwijs (po/vo), maatschappelijk veld en zorgaanbieders. Door de omvang van het aantal partners en het verschil in werkwijze (kalenderjaren/schooljaren) is het niet gelukt om alle trainingen, scholingen, netwerkbijeenkomsten etc. te laten plaatsvinden in 2017. De aanpak loopt door in 2018, waar voor bovenstaand bedrag al afspraken zijn gemaakt met de partners.</p>	-112
5.	Maatschappelijke ontwikkeling	<p>Programma Cultuur - Deelprogramma Culturele infrastructuur</p> <p>Cultuur, thema Verrijken</p> <p>In de begroting 2018 is opgenomen dat een aantal knelpunten/ambities binnen het programma Cultuur in 2018, deels gefinancierd wordt uit het cultuurbudget 2017. Het gaat om de knelpunten/ambities Leeuwarden Culturele Hoofdstad 2018 (project Claudy Jongstra en de Groningse Ambassade) en de door de raad, bij de behandeling van het Uitvoeringsprogramma Cultuur, besloten aanvullende financiering voor Urban House, Noord Pool Orkest, Prime en Music and Fun. In 2017 hebben we een budget van 178 duizend euro gereserveerd dat we in 2018 hiervoor beschikbaar willen stellen.</p>	-178
6.	SSC	<p>Programma Overhead en ondersteuning organisatie – Deelprogramma Overhead en ondersteuning organisatie</p> <p>Basisregistratie adressen en gebouwen</p> <p>In 2014 heeft de raad drie jaar lang 600 duizend euro per jaar beschikbaar gesteld voor de ontwikkeling van de Basisregistratie</p>	-276

		Adressen en Gebouwen (BAG). Dit bedrag was nodig om te kunnen voldoen aan de landelijke wetgeving voor de basisregistraties. Niet alle werkzaamheden waarvoor het BAG-budget beschikbaar is gesteld, konden in 2017 worden uitgevoerd. De belangrijkste oorzaken hiervan zijn de vertraging in de oplevering van software voor mutatiedetectie en de beschikbaarheid van deskundig personeel. Daardoor moeten naar schatting nog 3500 ontwikkeluren worden doorgeschoven naar 2018. Op basis van een uurtarief van 79 euro verwachten we daarom nog 276 duizend euro te moeten besteden om de BAG en bijbehorende beheerprocessen kwantitatief en kwalitatief op voldoende niveau te brengen.	
7.	GMT	<p>Programma College en raad – Deelprogramma College en raad</p> <p>Verjonging, extra trainees</p> <p>Uw raad heeft bij de jaarrekening 2015 500 duizend euro beschikbaar gesteld voor 15 extra trainees plaatsen. Daarnaast is door uw raad besloten (rv integrale afweging) om dit als extra beleid te beschouwen. De middelen zijn in juni 2016 beschikbaar gesteld en het traineeprogramma is in november 2016 gestart. Het afgelopen jaar hebben we hierdoor extra tijdelijke instroom van jongeren kunnen bewerkstelligen. Het traject loopt nog door in 2018 waarbij het voorstel is eveneens te onderzoeken of er een permanente kweekvijver in het kader van beleid verjonging gemeentelijke organisatie en strategische personeelsplanning (SPP) haalbaar is.</p>	-304
8.	SB	<p>Programma Onderhoud en beheer openbare ruimte - Deelprogramma Kwaliteit leefomgeving</p> <p>Gladheid gele steentjes</p> <p>Uw raad heeft in 2015 voor drie achtereenvolgende jaren 170 duizend euro ter beschikking gesteld aan extra beleidsmiddelen voor de problematiek van gladheid van de gele stenen in de binnenstad. Van het bedrag voor de jaarschijf 2017 is 47 duizend euro niet besteed. Dit bedrag voegen wij toe aan de nieuw in te stellen bekleemde reserve gele steentjes (zie ook bijlage 3, in te stellen reserves).</p>	-47
9.	SO	<p>Programma Overhead en ondersteuning organisatie - Deelprogramma Overhead en ondersteuning organisatie</p> <p>Plankosten zuidelijke ringweg</p> <p>Bij de jaarrekening 2014 is 600 duizend euro beschikbaar gesteld voor de plankosten Zuidelijke Ringweg. Dit ter dekking van de tariefverschillen c.q. niet door de ZRW gefinancierde kosten. Ultimo 2017 is hiervan nog 470 duizend euro beschikbaar voor de komende jaren.</p>	-470
10.	SO	<p>Programma Verkeer – Deelprogramma Auto</p> <p>Ringsparen</p> <p>Vanaf 2017 zijn er nieuwe extra beleidsmiddelen beschikbaar voor ringsparen, waarin de gemeente samen met de provincie middelen beschikbaar stelt voor de ringwegen. In 2017 is 354 duizend euro beschikbaar. Deze middelen nemen we op in de reserve Extra Beleid.</p>	-354
11.	CS	<p>Programma College, raad en gebiedszaken- Deelprogramma Gebiedsgericht werken</p> <p>Middelen gebiedsprogramma 2017</p> <p>De uitvoering van het gebiedsprogramma doen we samen met de burgers en andere belanghebbenden in de wijk. Voor een zorgvuldig participatieproces heeft uw raad een bestedingstermijn van 2 jaar vastgesteld. In 2017 is 1,247 miljoen euro niet besteed. Naast het resultaat gebiedsprogramma 2017 bestaat het resultaat gebiedszaken uit:</p>	-1.247

		<ul style="list-style-type: none"> - Doorlopende exploitatie projecten gebiedszaken, een voordeel van 446 duizend euro (voorstel nummer 38) - Uitvoering gebiedsprogramma 2016, totaal nadeel van 830 duizend euro, (voorstel nummer 12) - Toevoeging aan bekleemde reserve kapitaallasten, een voordeel van 399 duizend euro (voorstel nummer 66) 	
12.	CS	<p>Programma College, raad en gebiedszaken - Deelprogramma Gebiedsgericht werken</p> <p>Onttrekking Reserve gebiedszaken</p> <p>In december 2016 heeft uw raad besloten om 1 miljoen niet bestede middelen uit het gebiedsprogramma 2016 toe te voegen aan de reserve Gebiedsgericht werken vanwege vertraging in de uitvoering van een aantal projecten. In 2017 is voor 830 duizend euro uitgegeven aan deze projecten. Dit brengen wij ten laste van de reserve. Dit resultaat maakt onderdeel uit van het totale resultaat gebiedszaken, zie ook voorstel nummer 11.</p>	830
13.	MO	<p>Programma Welzijn, gezondheid en zorg – Deelprogramma Sociaal Klimaat</p> <p>Innovatie atelier WMO</p> <p>Met uw raad is in februari 2018 een tweejarige bestedingstermijn afgesproken voor wat betreft innovatiemiddelen WMO. In 2017 zijn een aantal activiteiten gestart welke doorlopen in 2018. Het betreft het Odensehuis, De Wiershoeck en Kringloop Plus. Hiermee is een totaal bedrag gemoeid van 180 duizend euro.</p>	-180
14.	MO	<p>Programma Welzijn, gezondheid en zorg - Deelprogramma Positief opgroeien</p> <p>Innovatiemiddelen Jeugd</p> <p>Met uw raad is in februari 2018 een tweejarige bestedingstermijn afgesproken voor wat betreft innovatiemiddelen Jeugd. Onder de noemer <i>Positief opgroeien</i> is ingezet op samenwerking met partners om preventieve voorzieningen en activiteiten en op het vroegtijdig bieden van ondersteuning aan jeugdigen in het onderwijs. De ontwikkeling en uitvoering hiervan loopt door in 2018. Het resterende bedrag van 2017 is 270 duizend euro.</p>	-270
15.	MO	<p>Programma Onderwijs- Deelprogramma Onderwijskansen</p> <p>Intensiveringsmiddelen leren</p> <p>Met uw raad is in februari 2018 een tweejarige bestedingstermijn afgesproken voor wat betreft Intensiveringsmiddelen leren. In juni 2017 heeft een bijeenkomst plaatsgevonden met het College van Onderwijs over onderwijsinnovatie in Groningen. Hier hebben we gezamenlijk de ambitie uitgesproken om van Groningen dé onderwijsinnovatiestad van Nederland te maken. Deze ambitie is een lange termijn ambitie, en de innovatieve ideeën van onze onderwijspartners ontwikkelen eveneens door in 2018. Het resterende bedrag over 2017 is 187 duizend euro.</p>	-187
16.	SB	<p>Programma Onderhoud en beheer openbare ruimte – Deelprogramma Kwaliteit leefomgeving</p> <p>Groot onderhoud Kinderboerderijen</p> <p>In 2018 gaat de Natuur Duurzaamheid Educatie (NDE) verhuizen naar de locatie van de Kinderboerderij Stadspark. Hierdoor hebben wij in 2017 minder groot onderhoud uitgevoerd aan deze Kinderboerderij. De kosten voor het groot onderhoud aan de Kinderboerderij Stadspark zijn hierdoor lager uitgevallen dan begroot. Dit resultaat wordt toegevoegd aan de reserve.</p>	-197
17.	SO	Programma Verkeer- Deelprogramma Diversen	-1.246

		<p>Intensiveringsmiddelen verplaatsen</p> <p>Binnen het intensiveringsbudget Verplaatsen 2017 zijn middelen gereserveerd voor diverse uitvoerings- en onderzoeksprojecten waarvan de realisatie geheel of gedeeltelijk niet in 2017 kon plaatsvinden en is doorgeschoven naar 2018. Concreet gaat het bij programma 7.1 Fietsen om de aanleg van het fietspad Helperzoom, het project Flitsteam Fietsparkeren en het project Reconstructie Fietspad Lintdal. Bij deelprogramma 7.2 gaat het om een 6-tal lopende projecten (Kruispunt Wilhelminakade, Onderzoek naar verminderen parkeren Diepenring, reconstructie Palmslag Oosterpoort, reconstructie Waterloolaan, VTW aanpak Ring Zuid en Verbetering verkeersveiligheid. Bij deelprogramma 7.5 gaat het om de aanbesteding van een 'Proeftuin', ten behoeve van een nieuwe vorm van registratie en sturing van fietsers en voetgangers. De totale vrijval in 2017 bedraagt 1,246 miljoen euro.</p>	
18.	SO	<p>Programma Wonen– Deelprogramma diversen</p> <p>Intensiveringsmiddelen Wonen</p> <p>Op de intensiveringsmiddelen Wonen valt in 2017 incidenteel 94 duizend euro vrij. Het betreft hier een meerjarenprogramma, middelen blijven beschikbaar gedurende de looptijd.</p>	-94
19.	SO	<p>Programma Economie en werkgelegenheid - Deelprogramma Overige economie en werkgelegenheid</p> <p>Terrein Suikerfabriek</p> <p>Vanuit het meerjarenprogramma intensiveringsmiddelen Wonen is geld beschikbaar gesteld voor de ontwikkeling van het Suikerfabriek terrein. In 2017 blijft er 115 duizend euro over voor de resterende looptijd.</p>	-115
20.	SO	<p>Programma Cultuur – Deelprogramma Culturele infrastructuur</p> <p>Museum aan der Aa, Scheepvaarmuseum</p> <p>Via een bestemmingsvoorstel in de jaarrekening 2015 is voor de planontwikkeling scheepvaartmuseum 100 duizend toegekend. De periode van juli 2016 tot en met 2017 is gebruikt voor een startup van het project. Er is een projectleider gezocht en gevonden. De sauna is aangekocht, het pomphuis is overgenomen door het Groninger monumentenfonds, bureau Bruckner is bezig met het inrichtingsplan. De opdracht, rollen, verantwoordelijkheden en financieel kader zijn in een projectbrief door gemeente en scheepvaartmuseum vastgesteld. Daarmee kan het project nu daadwerkelijk starten en zullen de voorbereidingskosten gemaakt gaan worden. Van de 100 duizend euro is 94 duizend nog niet besteed.</p>	-94
21.	EZ	<p>Programma Economie– Deelprogramma Diversen</p> <p>G Kwadraat</p> <p>In het rv integrale afweging is beargumenteerd dat de middelen G-kwadraat gedurende de periode van het programma een gesloten systeem zijn en dus meegaan naar een volgend jaar.</p>	-559
		CATEGORIE BIJZONDERE RESULTATEN	
22.	Werk	<p>Programma Werk en Inkomen– Deelprogramma Werk en activering</p> <p>ESF Subsidie</p> <p>De gemeente Groningen is aangewezen als centrumgemeente voor het aanvragen van ESF-subsidies. Dit houdt in dat wij ESF-subsidie aanvragen voor de regio Groningen en de kop van Drenthe. De vrijval op ontvangen en rechtmatig verantwoorde ESF-subsidie wordt zoveel als mogelijk weer ingezet ter dekking van projecten die ook weer in aanmerking komen voor Europese subsidies.</p> <p>Op deze manier kunnen we het totaal aan beschikbare middelen in</p>	-1.832

		het kader van de bestrijding van de werkloosheid verhogen om een nog hoger resultaat te bereiken op het gebied van arbeidsintegratie. Conform het kader voor resultaatbestemming voegen wij het resultaat op ESF-subsidies van 1,8 miljoen euro, waarvan de afrekening in 2017 heeft plaatsgevonden, toe aan de reserve ESF.	
23.	Sport 050	<p>Programma Sport en Bewegen - Deelprogramma Sportieve infrastructuur</p> <p>Vrijval kapitaallasten co-investeringsfonds sport</p> <p>Op 30 november 2016 heeft uw raad besloten de vrijval van kapitaallasten sportaccommodaties als bijzonder resultaat aan te merken ter dekking van toekomstige noodzakelijke sportinvesteringen volgens het Mulieronderzoek. Van het resultaat van 614 duizend euro vrijval kapitaallasten sportaccommodaties 2017 voegen we 314 duizend euro toe aan de bestemmingsreserve (co)investeringsfonds sportaccommodaties. 300 duizend euro voegen we toe aan de exploitatie 2018 conform het raadsvoorstel Realisatie Multifunctionele Accommodatie (MFA) de Wijert (mei 2018).</p>	--614
24.	GMT	<p>Programma College en raad - Deelprogramma College en raad</p> <p>Flankerend beleid ten laste van reserve flankerend beleid</p> <p>Eind 2017 is de stand van de reserve flankerend beleid 3,351 miljoen euro. Jaarlijks wordt bij de begroting een bedrag onttrokken aan de reserve om de begrote kosten voor flankerend beleid te dekken. Naast de reserve is er ook een voorziening voor de herplaatsers welke aanspraak kunnen maken op het flankerend beleid. Het nadelige resultaat van 331 duizend euro willen wij onttrekken aan de reserve flankerend beleid.</p>	331
25.	GMT	<p>Programma College en raad- Deelprogramma College en raad</p> <p>Frictiekosten ten laste van reserve frictiekosten</p> <p>Bij de Gemeenterekening 2014 is een bestemmingsreserve Frictiekosten ingesteld. De budgetten, de bestemmingsreserve Frictiekosten en de voorziening frictiekosten dienen in samenhang te worden gezien.</p> <p>Vanuit de rekening 2017 is er een tekort op het frictiekostenbudget ad 2,9 miljoen euro. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door een dotatie aan de voorziening frictiekosten van 2,3 miljoen euro n.a.v. het herberekenen van de voorziening. Wij onttrekken het nadelige resultaat van 2,9 miljoen euro aan de reserve frictiekosten. De stand van de voorziening is daarmee van voldoende niveau.</p>	2.919
26.	MO	<p>Programma Sport en bewegen- Deelprogramma Sportieve infrastructuur</p> <p>Subsidieregeling Co-investeringsfonds sport infrastructuur</p> <p>Vanuit de reserve co-investeringsfonds sport wordt jaarlijks een subsidiebudget gevormd. Op dit budget is in 2017 vrijval ontstaan, nog niet alle subsidies konden worden weggezet. Deze vrijval zetten we in voor de doorloop in 2018, conform het door uw raad vastgestelde kader voor bestemmingsvoorstellen bij de rekening.</p>	-37
27.	VGB	<p>Programma Onderwijs- Deelprogramma Onderwijskansen</p> <p>Resultaat Onderwijshuisvesting</p> <p>Het resultaat op onderwijshuisvesting bedraagt in 2017 32 duizend euro nadelig. Resultaten op onderwijshuisvesting zijn door uw raad benoemd als bijzonder. Resultaten verrekenen wij met de reserve onderwijshuisvesting.</p>	32
28.	Bestuur	<p>Programma College en raad - Deelprogramma College en raad</p> <p>Werkbudget rekenkamer</p>	-13

		Uw raad heeft vanaf 2002 het resultaat op het werkbudget van de rekenkamer beschouwd als bijzonder resultaat. Een resultaat werkbudget rekenkamer wordt verrekend met het exploitatiebudget rekenkamer van het lopende jaar.	
29.	SB	<p>Programma Onderhoud en beheer openbare ruimte – Deelprogramma Kwaliteit van de leefomgeving</p> <p>Groot onderhoud openbare ruimte</p> <p>Om de middelen voor groot onderhoud openbare ruimte beschikbaar te houden voor projecten waarvoor ze begroot zijn maar door allerlei redenen (o.a.afstemming met bewoners) nog niet zijn uitgevoerd is het resultaat hierop door uw raad als bijzonder vastgesteld. In 2017 betreft dit projecten op het gebied van: Bomen stormschade, Groen, Kunstwerken, Verkeersvoorzieningen en Wegen. Deze projecten lopen door in 2018.</p>	-1.856
30.	VGB	<p>Programma Wonen - Deelprogramma Overig wonen</p> <p>Gresco ten laste van reserve</p> <p>De resultaten op energiebudgetten zijn sinds september 2013 door uw raad als bijzonder resultaat aangemerkt, met als doel om de jaarresultaten toe te voegen dan wel te onttrekken aan een egalisatiereserve. Het totaal resultaat over dit verslagjaar is 352 duizend euro negatief. De stand van de reserve per 31-12-2017 is 341 duizend euro. We onttrekken dit bedrag aan de reserve ter dekking van het overgrote deel van het tekort over 2017. Voor 2018 betekent dit, dat moet worden gezien of er voldoende middelen beschikbaar zijn voor de 2^e fase van de integrale aanpak 24 gebouwen (raadsvoorstel Gresco mei 2017).</p>	341
31.	SO	<p>Programma Verkeer- Deelprogramma Parkeren</p> <p>Parkeerbedrijf</p> <p>Het door uw raad als bijzonder aangemerkte resultaat op Parkeren wordt toegevoegd aan de reserve parkeren. Het resultaat bedraagt in 2017 1,131 miljoen euro boven de 1,858 miljoen euro positief resultaat die al op basis van de begroting aan de reserves zijn toegevoegd.</p>	-1.131
32.	SO	<p>Programma Diversen - Deelprogramma Diversen</p> <p>Grondzaken</p> <p>Voor het kunnen opvangen van exploitatieschommelingen en risico's binnen het Grondbedrijf is het resultaat grondzaken (grondexploitaties en grondbezit) door uw raad als bijzonder resultaat vastgesteld. De resultaten grondzaken worden met de reserve grondzaken verrekend. Het resultaat grondzaken over 2017 bedraagt 18,6 miljoen euro voordelig. Hiervan behoort 3,5 miljoen euro toe aan de reserve Stedelijk Investeringsfonds (maakt onderdeel uit van voorstel nummer 34) en 1,2 miljoen euro wordt gestort in een beklemdere reserve Eemskanaalzone (voorstel nr 36). Van het resultaat van 18,6 miljoen op grondzaken voegen we 13,9 miljoen euro toe aan de reserve grondzaken. Een uitgebreide toelichting op het resultaat grondzaken is opgenomen in de paragraaf grondbeleid.</p> <p>We stellen uw raad voor het nadelige rekening resultaat van 14,7 miljoen euro te onttrekken aan de reserve grondzaken. Dit in afwijking van de gebruikelijke werkwijze ten aanzien van het besteedbare resultaat, zoals eerder toegelicht.</p>	704
33.	SO	Programma Divers - Deelprogramma Divers	-3.286

		<p>SIF Resultaten op projecten Stedelijk Investerings Fonds (SIF) zijn door uw raad benoemd als bijzonder resultaat. Resultaten op projecten worden met de reserve SIF verrekend. Voor 2017 gaat het om 3,286 miljoen euro. In overzicht nr 10 van de gemeenterekening 2017 is de onderbouwing hiervan opgenomen.</p>	
34.	SO	<p>Programma Algemene middelen – Deelprogramma Algemene Middelen</p> <p>Rente reserve bovenwijkse voorzieningen In 2014 heeft uw raad als gevolg van een stelselwijziging besloten de resultaten bovenwijkse voorzieningen te beschouwen als bijzonder resultaat. Resultaten worden verrekend met de reserve bovenwijkse voorzieningen. Door diverse onttrekkingen is de begrote renteopbrengst t.b.v. deze reserve niet geheel gerealiseerd. We onttrekken het ontstane nadeel aan deze reserve.</p>	120
35.	SO	<p>Programma Diversen– Deelprogramma Diversen</p> <p>Bestemmingsreserve Eemskanaalzone (EKZ) Als gevolg van de wijziging van de waarderingregels van het BBV is er een resultaat van 1,198 miljoen euro ontstaan op nog te ontwikkelen onroerende zaken in de Eemskanaalzone. Dit voordeel wordt (deels) teniet gedaan door stijging van het weerstandsvermogen, stijging van de toekomstige exploitatielasten, mogelijke waardefluctuaties die ten laste komen van de reserve grondzaken en hogere aanvangstekorten doordat de inbrengwaarde niet goed bepaald kan worden door de herontwikkeling. We brengen de vrijval van de voorzieningen onder in een rentedragende bestemmingsreserve EKZ. Hiermee worden de nadelen voor het weerstandsvermogen in de nabije toekomst ondervangen en zijn er middelen beschikbaar voor de ontwikkeling van de locaties.</p>	-1.198
CATEGORIE MEERJARIGE PROJECTEN			
36.	SO	<p>Programma Verkeer – Deelprogramma Auto</p> <p>Plankosten meerjarige projecten In 2017 is binnen het programma Verkeer gewerkt aan diverse voorbereidingsprojecten en aan de planuitwerking van projecten van derden, waaraan wij meewerken vanuit onze rol als wegbeheerder en belanghebbende. Onder de noemer “Plankosten externe projecten” zijn hiervoor sinds het aantreden van 2015 door het huidige college extra middelen beschikbaar gesteld. Bij de jaarrekening 2016 zijn deze plankosten als meerjarig project benoemd.</p> <p>Omdat de projecten en planuitwerking niet in 2017 zijn afgerond en deze doorlopen in 2018 en verder, worden de resterende middelen voor het oorspronkelijke doel beschikbaar gehouden. Concreet gaat het om inzet voor de volgende projecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aanpak Ring Zuid • Verkenning Westelijke Ringweg • Verkenning nieuw treinstation Hoogkerk • Extra Sneltrain Groningen Leeuwarden • Opstellen Parkeervisie • Uitbreiding betaald parkeren in de wijken <p>In totaal gaat het om een bedrag van 73 duizend euro.</p>	-73
37.	CS	<p>Programma College, raad en gebiedsgericht werken– Deelprogramma Gebiedsgericht werken</p> <p>Meerjarige exploitatieprojecten gebiedszaken (Oosterpark, Coendersborg)</p>	-446

		De projecten Oosterparkwijk en Coenderspark zijn door uw raad aangemerkt als meerjarig project. Middelen hiervoor blijven beschikbaar gedurende de looptijd van het project. De restant middelen voor de meerjarige exploitatie projecten buurtaccommodatie Oosterparkwijk (346 duizende euro) en herinrichting Coenderspark (100 duizend euro) worden toegevoegd aan de middelen voor gebiedsgericht werken 2018. Dit resultaat maakt onderdeel uit van het totale resultaat gebiedszaken, zie voorstel nummer 11.	
38.	IDV	<p>Programma Werk en Inkomen – deelprogramma Inkomen en armoedeverlichting</p> <p>Experiment Bijstand op Maat</p> <p>Op 29 maart 2017 heeft uw raad besloten het meerjarig project “Experiment Bijstand op maat 2017-2019” vast te stellen. De middelen die beschikbaar zijn voor het meerjarige project blijven bestemd voor het project. Eind 2017 blijkt van de beschikbare middelen 32 duizend euro niet besteed.</p>	-32
39.	PD	<p>Programma Stadhuis en Stadje- Deelprogramma Publieke dienstverlening</p> <p>Projectkosten Noordelijk belasting kantoor</p> <p>Op 1 januari 2018 is het Noordelijk Belastingkantoor begonnen met het uitvoeren van de belastingtaken voor Groningen. In de aanloop daar naar toe zijn projectkosten gemaakt. Hiervoor zijn bij de begroting 2017 voor de periode 2017 tot en met 2019 incidentele middelen beschikbaar gesteld. Het project ligt op koers. Bij de begrotingswijzigingen 3e kwartaal heeft uw raad besloten een bedrag van 2,186 miljoen euro te storten in de reserve extra beleid. In 2017 zijn alsnog voor een bedrag van 232 duizend euro meer kosten gemaakt. Deze brengen wij ten laste van de beschikbare middelen Noordelijk Belastingkantoor in de reserve extra beleid.</p>	232
40.	SSC	<p>Programma Overhead en ondersteuning organisatie- Deelprogramma Overhead en ondersteuning organisatie</p> <p>e HRM</p> <p>Voor de invoering van het personeelsinformatie- en administratieve systeem e-HRM is vanuit bestaande budgetten, bestemd voor bedrijfsvoeringsactiviteiten in de jaren 2016-2018, in totaal een incidenteel bedrag van 1,23 miljoen euro beschikbaar gesteld c.q. gereserveerd (420 duizend euro in 2016, 460 duizend euro in 2017 en 350 duizend euro in 2018). Het project is opgedeeld in drie fasen (lees jaren), 2016 stond in het teken van de oplevering van het deel van het systeem rond salarissen, IKB, verlof en verzuim. Fase 2 stond in het teken van uitrollen van een groot aantal nieuwe modules (o.a. declaraties, opleidingsmanagement, in-door en uitstroom) en het verder verbeteren en verfijnen van het systeem. In fase 3 zal de afronding van het project plaatsvinden. Het positieve resultaat van 2017 zetten we in voor de doorloop van dit project in 2018.</p>	-95
41.	SSC	<p>Programma Overhead en ondersteuning organisatie- Deelprogramma Overhead en ondersteuning organisatie</p> <p>Invoering waarderings- en functioneringssysteem HR21</p> <p>Om flexibeler en wendbaarder te zijn als organisatie hebben we besloten tot invoering van een nieuw systeem van functiebeschrijving en -waardering: HR21. HR21 is een meerjarig project, conform het door u vastgestelde kader voor meerjarige projecten, waarbij het nieuwe functie- en waarderingsstelsel HR21 gefaseerd in de gemeente wordt ingevoerd. Het tussentijds positief resultaat op dit</p>	-18

		project in 2017 houden we beschikbaar voor uitvoering in 2018.	
42.	VGB	<p>Programma Cultuur - Deelprogramma Culturele infrastructuur</p> <p>Plankosten kunstwerf Ebbingekwartier 2016-2018</p> <p>Uw raad heeft op 21 december 2016 een uitvoeringskrediet van 4,45 miljoen euro beschikbaar gesteld voor de realisatie van een nieuwbouw van culturele instelling Ebbingekwartier waarvan de planvoorbereiding 250 duizend euro bedraagt. Bij de jaarrekening 2016 is dit project door uw raad als meerjarig project benoemd. Het resterende budget houden wij beschikbaar voor de resterende looptijd van dit project.</p>	-175
43.	SSC	<p>Programma Overhead en ondersteuning organisatie- Deelprogramma Overhead en ondersteuning organisatie</p> <p>Zaakgericht werken</p> <p>Het programma zaakgericht werken is gestart in 2015 en de initiële einddatum is 31 december 2017. Dit programma loopt door tot eind 2018 om de beoogde resultaten te kunnen halen en is door uw raad in 2016 als meerjarig project benoemd. Het tussentijds positieve resultaat van 30 duizend euro houden wij beschikbaar voor de doorloop tot eind 2018.</p>	-30
44.	SSC	<p>Programma Overhead en ondersteuning organisatie- Deelprogramma Overhead en ondersteuning organisatie</p> <p>Basisregistraties op orde</p> <p>Voor het programma Basisregistraties op Orde heeft uw raad in 2014 en 2015 jaarlijks 500 duizend euro beschikbaar gesteld. Dit bedrag was nodig om te kunnen voldoen aan de landelijke eisen met betrekking tot het stelsel van basisregistraties, met name de basisregistraties Personen en Adressen en Gebouwen. Het programma is eind 2017 beëindigd, waarbij een aantal kleinere ontwikkelingen zijn doorgeschoven naar 2018. De verbetering van het toezicht op de kwaliteit van de basisregistraties vergt nog een investering. Voor de inrichting van een kwaliteitsmonitor van de basisregistraties schatten we nog 900 uren nodig te hebben (71 duizend euro) om het toezicht op voldoende niveau te brengen.</p>	-71
45.	SSC	<p>Programma Overhead en ondersteuning organisatie - Deelprogramma Overhead en ondersteuning organisatie</p> <p>Outsourcing ICT</p> <p>Voor het realiseren van de outsourcing van de ICT-dienstverlening is een budget beschikbaar gesteld van 15 miljoen euro. Deze middelen zijn in de begroting 2017 door uw raad beschikbaar gesteld voor de komende vier jaar. Tevens is dit als een meerjarig project benoemd. De totale doorlooptijd van de businesscase is 7 jaar (tot 2022). De Europese aanbesteding voor de outsourcing van generieke ICT is nu gaande en loopt door tot en met 2018. Daarnaast hebben we een aantal projecten gedefinieerd voor standaardisatie en rationalisatie van ons applicatielandschap. Ook deze projecten lopen door. In totaal is er voor 2017 een vrijval van 1,2 miljoen euro wat nodig is voor de doorloop in 2018 en verder.</p> <p>Naast het projectbudget hebben wij een inschatting van de totale personele consequenties gemaakt en een reorganisatievoorziening getroffen. Dit levert voor 2017 een nadelig effect op van 2,2 miljoen euro waardoor het totale resultaat 1 miljoen euro negatief wordt. In de business case was in latere jaren rekening gehouden met deze personele consequenties. Door het treffen van de reorganisatievoorziening is dit effect nu in 2017 zichtbaar. Over de gehele looptijd is het effect nihil. Wij brengen dit resultaat van 1,016</p>	1.016

		miljoen euro ten laste van het budget voor de resterende looptijd van dit project.	
46.	SO	<p>Programma Wonen - Deelprogramma Overig wonen Implementatie Omgevingswet De omgevingswet wordt gezien als forse stelselwijziging. In 2017 heeft de raad voor de implementatie van de omgevingswet 450 duizend euro beschikbaar gesteld, vanuit 2016 was nog 61 duizend euro beschikbaar. In 2017 is 490 duizend euro uitgegeven. De implementatie van de omgevingswet is opgenomen in het kader meerjarige projecten wat door uw raad in 2017 is vastgesteld. Het restant budget houden wij beschikbaar voor de doorloop van dit project.</p>	-21
47.	SO	<p>Programma Onderhoud en beheer openbare ruimte– Deelprogramma Kwaliteit van de leefomgeving Uitvoeringsprogramma Bodem Op het uitvoeringsprogramma Bodem vindt 204 duizend euro vrijval plaats. Het uitvoeringsprogramma Bodem is door uw raad als meerjarig project benoemd. We houden de resterende middelen beschikbaar voor de uitvoering in komend jaar.</p>	-204
		CATEGORIE INCIDENTELE MIDDELEN GEMEENTEFONDS	
48.	Werk	<p>Programma Werk en Inkomen – Deelprogramma Werk en activering Middelen december circulaire Werk in Zicht (WIZ) In de decembercirculaire 2017 is in totaal nog 183 duizend euro voor WIZ beschikbaar gesteld. Dit is bestemd voor het project WIZ samenwerking en Arbeidsparticipatie mensen met een psychische beperking. De besteding van deze middelen loopt door naar 2018 en verder.</p>	-183
49.	MP	<p>Programma Werk en Inkomen – Deelprogramma Werk en activering Bonus Nieuw Beschut Gemeenten ontvangen (tijdelijk) een financiële stimulans (“bonus”) om het aantal gerealiseerde beschutte werkplekken te vergroten. De bonus wordt uitgekeerd voor gerealiseerde beschutte werkplekken in de periode 2015-2020. Het extra budget per beschutte werkplek van 3 duizend euro is nodig om tot een geheel sluitende business case te komen. We willen de bonus gebruiken om de instroom en begeleiding van nieuw beschut een extra impuls te geven zodat we in staat zijn om de toename van nieuw beschut de komende jaren te kunnen opvangen. De bonus in 2017 bedraagt 162 duizend euro en houden we voor dit bestedingsdoel beschikbaar.</p>	-162
50.	GMT	<p>Programma Welzijn, gezondheid en zorg – Deelprogramma Vluchtelingen, Asielzoekers en Statushouders Verhoogde Asielinstroom Gemeenten ontvangen extra middelen in verband met de verhoogde asielinstroom. Toekenning van de bedragen per vergunninghouder vindt achteraf plaats op basis van de realisatiecijfers per gemeente van het COA/Opnieuw Thuis en heeft alleen betrekking op de periode 1 januari 2016 tot en met 31 december 2017. In 2017 heeft de Gemeente Groningen 3,2 miljoen euro aan baten. In dat jaar is 1,4 miljoen euro besteed. Conform het kader ‘op te nemen bestemmingsvoorstellen jaarrekening’, bestemmen wij het verschil van 1,8 miljoen voor de verhoogde asielinstroom 2018.</p>	-1.785
51.	MO	<p>Programma Werk en inkomen – Deelprogramma Inkomen en armoede verlichting Armoede bestrijding ouderen 2017-2018 In 2017 en 2018 worden aanvullende middelen beschikbaar gesteld</p>	-81

		voor armoede bestrijding onder ouderen met een bijstandsuitkering. Het kabinet wil daarmee gemeenten meer financiële ruimte geven om ouderen in moeilijke situaties te kunnen helpen. Groningen ontvangt hiervoor in 2017 en 2018 jaarlijks een bedrag van 81 duizend euro. De projecten die in gang gezet zijn in 2017, lopen door in 2018. Het resterende budget over 2017 zetten we in 2018 in, conform het door uw raad vastgestelde kader voor bestemmingsvoorstellen.	
52.	MO	<p>Programma Welzijn, gezondheid en zorg – Deelprogramma Passende ondersteuning en zorg</p> <p>Maatschappelijke begeleiding vergunninghouders</p> <p>De gemeente ontvangt middelen van het Rijk voor het bieden van maatschappelijke begeleiding aan vergunninghouders. Het bedrag dat we hiervoor per vergunninghouder ontvangen (2,4 duizend euro) is iets hoger dan de kosten per vergunninghouder (2,1 duizend euro). Het verschil reserveren we voor het oplossen van knelpunten op het gebied van de integratie en participatie van vergunninghouders in de gemeente Groningen. In afstemming met het programma VAS en in het verlengde van de uitvoering hiervan, stellen we voor deze middelen in 2018 in te zetten ten behoeve van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Extra inzet op taalondersteuning; - Aanvullende inzet beroepskracht Humanitas in het gemeentelijk coördinatiepunt vergunninghouders; - Duale trajecten voor specifieke doelgroepen (Eritreeërs); - Ondersteuning van jonge vergunninghouders (vanaf 18 jaar) bij de overgang van NIDOS naar de gemeente. 	-198
53.	SO	<p>Programma Diversen – Deelprogramma Diversen</p> <p>Bommenregeling</p> <p>In 2017 is bij het ministerie van Binnenlandse Zaken een declaratie ingediend in het kader van de regeling niet-gesprongen explosieven. Deze is door het ministerie in 2018 gehonoreerd, de opbrengsten, die via het gemeentefonds worden uitgekeerd dienen echter in 2017 verantwoord te worden. Teneinde er voor te zorgen dat de middelen ten gunste van de projecten kunnen worden gebracht waar de kosten zijn gemaakt bestemmen wij deze middelen t.b.v. uitvoering in 2018.</p>	-178
		CATEGORIE SAMENWERKINGSVERBANDEN / CENTRUMGEMEENTE	
54.	MO	<p>Programma Welzijn, gezondheid en zorg – Deelprogramma Passende ondersteuning en zorg</p> <p>Vrouwenopvang</p> <p>Voor de opvang van slachtoffers van geweld in huiselijke kring ontvangt Groningen als centrumgemeente Vrouwenopvang middelen. Centrumgemeenten hebben een regierol bij de opvang en ontvangen ook de financiële middelen. We houden het resultaat 2017 beschikbaar voor het uitvoeringsprogramma Vrouwenopvang.</p>	-287
55.	CS	<p>Programma Economie en werkgelegenheid – Deelprogramma Groningen Kennisstad</p> <p>Akkoord van Groningen</p> <p>Uw raad heeft voor de uitvoering van het Akkoord van Groningen 2017 697 duizend euro beschikbaar gesteld. Dit is inclusief het resultaat van 2016. Daarnaast leveren de kennisinstellingen RUG, UMCG en Hanzehogeschool Groningen samen ook 500 duizend euro ten behoeve van de campagne City of Talent en andere Akkoordprojecten. In totaal was er voor de uitvoering dus 1,197 miljoen euro beschikbaar. Hiervan resteert 227 duizend euro. De helft hiervan behoort de kennisinstellingen toe. In afwachting van het afronden van de hernieuwde strategische</p>	-227

		agenda zijn niet alle middelen ingezet. Dit verklaart het overschot uit 2017. Met het gereed komen van deze agenda inclusief de investeringen die hierin zullen voorgesteld, verwachten wij het overschot uit 2017 in 2018 te kunnen inzetten.	
56.	Werk	<p>Programma Werk en inkomen – Deelprogramma Werk en activering Sectorplannen SW organisaties Dwarskijkers</p> <p>Uw raad heeft bij het rekeningresultaat van de jaarrekening 2016 besloten om 268 duizend euro te bestemmen voor het realiseren van de aanbevelingen uit het onderzoek naar het verbetertraject Sturing en Bedrijfsvoering SW.</p> <p>De eerste fase was gericht op het versterken van de sturing en de organisatiestructuur van de SW-organisatie en is inmiddels afgerond. In de loop van 2017 zijn we gestart met de tweede fase van het verbetertraject. Deze bestaat uit de verkenning en realisatie van verbeteringen op het vlak van bedrijfsvoering en loopt door in 2018. De resterende middelen voor de sectorplannen willen we hiervoor beschikbaar houden.</p>	-86
57.	Werk	<p>Programma Werk en inkomen – Deelprogramma Werk en activering Samenwerkingsverband Werk in Zicht (WIZ)</p> <p>Werk in Zicht (WIZ) is een regionaal samenwerkingsverband voor de arbeidsmarktregio Groningen, bestaande uit 27 gemeenten uit Groningen, Noord-Drenthe en UWV. De regio is opgedeeld in vier subregio's. Eén van de subregio's is Centraal. De stad Groningen maakt hiervan deel uit naast nog een aantal andere gemeenten in de directe omgeving. Wij zijn centrumgemeente voor regionale samenwerking en voor de subregio Centraal. Het gaat om de volgende projecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • WIZ samenwerking (voordeel 166 duizend euro) • Voorbereiding 1000-banenplan (nadeel 63 duizend euro) • Vorming regionaal Werkbedrijf (voordeel 242 duizend euro) • Aanpak jeugdwerkloosheid (49 duizend euro voordeel) • Grensoverschrijdende arbeidsbemiddeling met Duitsland (99 duizend euro voordeel) <p>De besteding van deze middelen loopt door naar 2018 en verder.</p>	-490
58.	Werk	<p>Programma Werk en inkomen – Deelprogramma Werk en activering Sectorplannen SW organisaties rapportage en coördinatie centrumgemeente</p> <p>Landelijk zijn er middelen beschikbaar gesteld voor de innovatie en transformatie van de sociale werkvoorziening. Het grootste deel van het ontvangen bedrag is doorgegeven aan de SW organisaties in de regio. Het resterende bedrag heeft betrekking op activiteiten van de gezamenlijke sociale werkbedrijven op het gebied kennisdeling en uitvoering van experimenten. De middelen daarvoor zijn in beheer gegeven aan de centrumgemeente, waarbij is afgesproken dat de sociale werkbedrijven de bestemming kunnen bepalen.</p>	-63
59.	Diversen	<p>Programma Diversen- Deelprogramma Diversen Resultaat DVO Ten Boer</p> <p>Het positieve resultaat op de dienstverleningsovereenkomst met Ten Boer voegen we toe aan de daarvoor bestemde reserve conform afspraken tussen de gemeente Ten Boer en de gemeente Groningen.</p>	-358
60.	MO	<p>Programma Welzijn, gezondheid en zorg – Deelprogramma Passende ondersteuning en zorg Maatschappelijke opvang</p> <p>Voor de centrumregeling maatschappelijke opvang speelt het komende jaar een aantal ontwikkelingen. De belangrijkste daarvan is</p>	-689

		<p>de “herstructurering” van het Kopland en de vormen van opvang die zij verzorgen voor de gemeente Groningen. Op dit moment is het onduidelijk wat daarvan de uitkomsten zullen zijn. Om eventuele frictiekosten te kunnen opvangen is het van belang om de overtollige middelen uit 2017 beschikbaar te houden in 2018. Bij de septembercirculaire hebben we een structurele korting te verwerken gekregen van 115 duizend euro, die op het gehele budget MO wel meevalt, maar gezien de beïnvloedbaarheid van de budgetten en de subsidies die daaruit worden voldaan aan instellingen wel dwingt tot scherpere sturing. Bij de decembercirculaire kwam hier voor 2017 nog een nadeel van 21 duizend euro overheen.</p> <p>Dit onderwerp maakt onderdeel uit van het kader bestemmingsvoorstellen categorie samenwerkingsverbanden/centrumgemeente. Als gemeente hebben we niet alleen zeggenschap over deze middelen. Resultaten blijven beschikbaar voor de regio.</p>	
		CATEGORIE STORTING IN BEKLEMDE RESERVE	
61.	SO	<p>Programma Verkeer – Deelprogramma Openbaar vervoer Spoorzone en Oosterhamrikzone In 2017 zijn middelen beschikbaar gesteld voor de spoorzone en het Oosterhamriktracé welke betrekking hebben op te activeren projecten. Deze middelen dienen toegevoegd te worden aan de bekleemde reserve kapitaallasten (diversen) waaruit de resulterende kapitaallasten kunnen worden gedekt.</p>	-1.330
62.	SO	<p>Programma Diversen – Deelprogramma Diversen Rente bekleemde reserve In 2017 is rente vergoed over de bekleemde reserve kapitaallasten. Deze rente dient nog te worden toegevoegd aan deze reserve omdat de afschrijving van de betreffende projecten nog niet aangevangen is en het niet toevoegen in de latere jaren tot tekorten zou leiden. Deze rente zou in de oude systematiek (voor 2016) binnen de projecten zijn gehouden. Het gaat om de projecten Grote Markt, Eemskanaalzone, Woonschepenhaven, A-Kwartier en Bessemoer. Totaal bedraagt de toe te voegen rente 1,037 miljoen euro.</p>	-1.037
63.	SO	<p>Programma Diversen – Deelprogramma Diversen Negatieve boekwaarde naar bekleemde reserve Middelen die zijn ingezet voor projecten mogen niet in mindering worden gebracht op het project zelf als hierdoor een negatieve boekwaarde ontstaat (als meer middelen zijn ingeboekt dan er aan kosten is verantwoord). In de loop van 2017 zijn op enkele verkeersprojecten negatieve boekwaarden ontstaan door ontvangen bijdragen. Deze bijdragen dienen aan de bekleemde reserve kapitaallasten (diversen) te worden toegevoegd ter dekking van de kapitaallasten van de activa die nog in ontwikkeling zijn.</p>	-292
64.	CS	<p>Programma Divers – Deelprogramma Divers Toevoeging bekleemde reserve Van Lenneplan Volgens de wet- en regelgeving moeten incidentele gemeentelijke bijdragen aan investeringsprojecten toegevoegd worden aan de bekleemde reserve kapitaallasten waaruit de financieringskosten van deze investering en worden gedekt. Het betreft de bijdragen vanuit de middelen voor gebiedsgericht werken aan de investeringen in speelvoorzieningen en de herinrichting Van Lenneplan. Dit resultaat maakt onderdeel uit van het totale resultaat gebiedszaken, zie ook voorstel nummer 11.</p>	-399

		CATEGORIE NIET IN HET KADER OPGENOMEN VOORSTELLEN	
65.	SO	<p>Programma Verkeer – Deelprogramma Openbaar vervoer</p> <p>Bijdrage aan Regio Groningen Assen voor bereikbaarheid</p> <p>In 2015 zijn afspraken gemaakt met de regio Groningen-Assen over de financiering van het uitvoeringsprogramma dat voortvloeide uit de actualisatie van de netwerkanalyse Bereikbaarheid. Onderdeel van de afspraken was deze betaling vanaf 2017 te dekken uit beschikbare structurele middelen. Hiertoe stellen we voor om incidenteel een bedrag van 4,3 miljoen euro te onttrekken aan de bekleemde reserve kapitaallasten. Deze incidentele middelen ruilen we tegen structurele jaarlijkse kapitaallasten van 205 duizend euro (prijspeil 2017). Deze middelen zijn reeds verwerkt in de begroting 2018.</p>	4.280
66.	SO	<p>Programma Economie en Werkgelegenheid – Deelprogramma Overig economie en werkgelegenheid</p> <p>Stripmuseum</p> <p>Bij het opstellen van de jaarrekening 2017 is vastgesteld dat de verleende bijdrage voor de vestiging van het Stripmuseum niet langer voldoet aan de criteria voor bijdragen in activa van derden. Daarom wordt dit actief afgeboekt. Omdat de ruimte voor kapitaalslasten wel intact blijft wordt voorgesteld deze afboeking te ruilen tegen ruimte voor activa die worden gefinancierd uit de bekleemde reserve kapitaalslasten. Hiermee wordt de afboeking geruild tegen 17 duizend euro budget voor kapitaalslasten.</p>	296
67.	SO	<p>Programma Verkeer – Deelprogramma Auto</p> <p>Ruil taakstelling autobereikbaarheid</p> <p>In de begroting 2017 is een taakstelling m.b.t. autobereikbaarheidsmaatregelen opgenomen ter grootte van 1 miljoen euro. Deze taakstelling heeft betrekking op investeringen, beoogd was 1 miljoen euro minder te investeren. De taakstelling dient dan ook geruild te worden tegen structurele middelen. Hiertoe stellen we voor om incidenteel een bedrag van 1,0 mln. euro te onttrekken aan de bekleemde reserve kapitaallasten. Deze incidentele middelen ruilen we tegen structurele jaarlijkse kapitaallasten van 48 duizend euro (prijspeil 2017). Deze middelen zijn reeds verwerkt in de begroting 2018.</p>	1.000
			0

2. Overzicht en toelichting voorstellen bestemming reserves Extra Beleid en wijzigingen in de reserves

Het geld dat in de begroting 2017 (en voorgaande jaren) is bestemd voor extra beleid is in 2017 nog niet allemaal besteed. Dit niet-bestede geld rekenen we niet bij het resultaat 2017, omdat afgesproken is dat extra beleidsgeld twee jaar beschikbaar blijft voor het gestelde doel. Conform die afspraak willen we nu een deel van het nog niet besteed extra beleidsgeld 2017 opnieuw bestemmen voor het oorspronkelijke doel. In onderstaand overzicht is te zien om welke posten en bedragen het gaat.

Uit de doorlichting van reserves die wij twee keer per jaar doen blijkt dat middelen uit reserves kunnen vrijvallen ten gunste van de algemene egalisatiereserve of dat een andere overboeking noodzakelijk is.

Reserveposten extra beleid		In REB
68	Gebiedsgericht werken	1.000
69	Transitie Maatschappelijk Vastgoed Beijum	241
70	Gladheid gele stenen	200
71	Noordelijk Belastingkantoor (NBK)	2.186
Totaal Extra Beleid in reserve		3.627

68.	CS	Programma College, raad en gebiedsgericht werken – Deelprogramma Gebiedsgericht werken Gebiedsgericht werken In 2016 is 1 miljoen euro toegevoegd aan de reserve voor diverse projecten. Bij de jaarrekening 2017 wordt voorgesteld om 830 duizend euro te onttrekken voor de gemaakte kosten. Voorgesteld wordt om het restant ad. 170 duizend euro te reserveren voor het meerjarenproject Heerdenaanpak zoals genoemd in het raadsvoorstel “Koersdocument Wijkvernieuwing” (maart 2018) en collegevoorstel “projectvoorstellen gebiedsprogramma” (december 2016).	1.000
69.	CS	Programma College, raad en gebiedsgericht werken – Deelprogramma Gebiedsgericht werken Transitie Maatschappelijk Vastgoed Beijum Uw raad heeft op 30 september 2015 besloten om een budget van 600 duizend beschikbaar te stellen voor de transitie maatschappelijk vastgoed in Beijum. Het WIJ team is in het voorjaar van 2016 verhuisd uit het pand aan de Emmingaheerd naar de Doefmat. Het huurcontract is inmiddels afgekocht. Er resteert nog 241 duizend euro. Wij willen dit restant budget beschikbaar houden voor de afronding van de Transitie maatschappelijk vastgoed Beijum. Het gaat dan om de herhuisvesting van het WIJ team en de Buurtcentra in Beijum en het inrichten van de openbare ruimte en afrondende zaken bij de panden die vrij komen: Doefmat, Heerdenhoes en Kleihorn.	241
70.	SB	Programma Onderhoud en beheer openbare ruimte – Deelprogramma Kwaliteit van de leefomgeving Gladheid gele stenen In 2015 is door uw raad voor drie achtereenvolgende jaren 170 duizend euro beschikbaar gesteld voor de problematiek van gladheid van de gele stenen. Wij willen het restant budget	200

		beschikbaar houden voor de financiering van de vervanging van de oude gladde door nieuwe stroevere gele stenen. Wij stellen voor deze middelen over te hevelen naar de nieuw in te stellen bekleemde reserve gele steentjes (zie ook bijlage 3, in te stellen reserves)	
71.	PD	<p>Programma Werk en Inkomen - Deelprogramma Inkomen Noordelijk belastingkantoor (NBK) In de begroting is voor 2017 een bedrag van 2,655 miljoen euro aan Extra beleidsmiddelen beschikbaar voor de frictiekosten van het Noordelijk Belastingkantoor (NBK). Daarnaast is bij de jaarrekening 2016 besloten de vrijval van 368 duizend euro over te hevelen naar 2017. Het totale budget komt daarmee op 3,023 miljoen euro. Bij de begrotingswijzigingen 3^e kwartaal (raadsvoorstel december 2017) is besloten een bedrag van 2,186 miljoen euro over te hevelen naar de reserve Extra beleid en voor 2018 beschikbaar te houden voor dit doel. In 2017 zijn daarna alsnog voor een bedrag van 232 duizend euro meer kosten gemaakt. Deze brengen wij ten laste van de beschikbare middelen Noordelijk Belastingkantoor in de reserve extra beleid (bestemmingsvoorstel nummer 40).</p>	2.186

Overige mutaties in Reserves		Bedrag
73	Mutatie van reserve erfpacht naar reserve grondzaken	261
Totaal mutaties in Reserves		261

72.	SO	<p>Programma Wonen – Deelprogramma Overig wonen Dienstverlening Mutatie reserve Erfpacht ten gunste van reserve Grondzaken Bij het vaststellen van de beginbalans 2017 door uw raad in april 2018 is ook een bestemmingsreserve voor afkoop erfpacht ingesteld. Aan deze reserve dient op basis van de ontvangen afkoopsommen van twee kavels 80 duizend euro te worden toegevoegd en wegens de verkrijging van het Tromphuis 341 duizend euro te worden onttrokken. Resultaten op grondzaken, waartoe beide mutaties behoren, worden verrekend met de reserve grondzaken. Per saldo kan er 261 duizend euro worden overgeheveld vanuit de bekleemde reserve erfpachten naar de reserve grondzaken.</p>	261
-----	----	---	------------

3. Overzicht en toelichting nieuw in te stellen, op te heffen reserves en voorzieningen.

1. Reserves nieuw in te stellen

Directie	In te stellen reserve	Reden
Stadsbeheer	Beklemde reserve Gele Steentjes	Uw raad heeft in juni 2018 de 1 ^e kredietaanvraag vervanging gele stenen binnenstad vastgesteld. Voor de dekking van de kapitaallasten zijn de middelen beschikbaar gesteld, waaronder de resterende middelen incidenteel beleid. Deze middelen zijn opgenomen in de reserve extra beleid en worden met de begrotingswijziging bij de jaarrekening 2017 overgeheveld naar de nieuw in te stellen beklemde reserve.

2. Reserves, op te heffen

Directie	Op te heffen reserve	Reden
Stadsbeheer	Afkoopsommen onderhoud graven	Conform wet- en regelgeving is hier geen sprake van een reserve. Deze reserve is derhalve in de beginbalans omgezet naar een voorziening. De ontvangen afkoopsommen vormen een verplichting aan degene die de afkoopsoom heeft betaald en zal door de gemeente aan het onderhoud van de betreffende graven moeten worden besteed. Derhalve is het vormen van een voorziening ex BBV art. 44 lid 2 verplicht.

3. Voorzieningen, ingesteld in 2017

Directie	Nieuwe voorziening 2017	Reden
DMO	Voorziening Casusregie	Opvangen frictiekosten van voormalig medewerkers Bureau jeugdzorg. De medewerkers zijn werkzaam bij de gemeenten in de toegang (toewijzing jeugdzorg). Deze medewerkers zijn in 2015 overgegaan naar de gemeente Groningen en met ingang van 2018 in de dienst komen van de 23 Groningse gemeenten. Een aantal medewerkers worden niet overgenomen door gemeenten en blijven achter. Hier is een voorziening voor frictie gevormd. Deze voorziening komt volledig voor rekening van de 23 Groningse Gemeenten via de GR PG&Z. Er is dan ook voor hetzelfde bedrag een nog te ontvangen bedrag van de PG&Z opgenomen.

Directie	Nieuwe voorziening 2017	Reden
Stadsbeheer	Afkoopsommen onderhoud graven	Conform wet- en regelgeving is hier geen sprake van een reserve. Deze reserve is derhalve in de beginbalans omgezet naar een voorziening. De ontvangen afkoopsommen vormen een verplichting aan degene die de afkoop som heeft betaald en zal door de gemeente aan het onderhoud van de betreffende graven moeten worden besteed. Derhalve is het vormen van een voorziening ex BBV art. 44 lid 2 verplicht.

Bijlage 4

4. Overzicht Begrotingswijzigingen

Begrotingswijziging 2018

Bestemmingsvoorstellen jaarrekening 2017

Betrokken directie(s)	Diverse directies
Naam voorstel	Bestemmingsvoorstellen jaarrekening 2017
Besluitvorming (orgaan + datum)	Raad, 11 juli 2018
Incidenteel / Structureel	I
Soort wijziging	Exploitatie

Financiële begrotingswijziging		Bedragen x 1.000 euro					
Deelprogramma	Programma	Directie	I/S	Lasten	Baten	Saldo voor res. mut.	Saldo na Toev.res. Onttr.res. res. mut.
01.1 Werk en activering	01. Werk en Inkomen	Werk	I	736		-736	-736
01.1 Werk en activering	01. Werk en Inkomen	Maatschappelijke Participatie	I	248		-248	-248
01.2 Inkomen en armoedeverlichting	01. Werk en Inkomen	Inkomensdienstverlening	I	32		-32	-32
01.2 Inkomen en armoedeverlichting	01. Werk en Inkomen	Maatschappelijke Ontwikkeling	I	81		-81	-81
02.1 Groningen kennistad	02. Economie en werkgelegenheid	Concerntaf	I	227		-227	-227
02.2 Aanrekkelijke stad	02. Economie en werkgelegenheid	Economische Zaken	I	400		-400	-400
02.3 Bedrijfs stad	02. Economie en werkgelegenheid	Economische Zaken	I	159		-159	-159
02.4 Overig econ en werkgelegenheid	02. Economie en werkgelegenheid	SO Ontwikkeling en Uitv	I	115		-115	-115
03.1 Onderwijskansen	03. Onderwijs	Maatschappelijke Ontwikkeling	I	187		-187	-187
03.1 Onderwijskansen	03. Onderwijs	Vastgoedbedrijf	I	300		-300	-300
04.2 Passende ondersteuning en zorg	04. Welzijn, gezondheid en zorg	Maatschappelijke Ontwikkeling	I	450		-450	-450
04.2 Passende ondersteuning en zorg	04. Welzijn, gezondheid en zorg	Maatschappelijke Ontwikkeling	I	112		-112	-112
04.2 Passende ondersteuning en zorg	04. Welzijn, gezondheid en zorg	Maatschappelijke Ontwikkeling	I	976		-976	-976
04.2 Passende ondersteuning en zorg	04. Welzijn, gezondheid en zorg	GMT	I	1.785		-1.785	-1.785
04.2 Passende ondersteuning en zorg	04. Welzijn, gezondheid en zorg	Maatschappelijke Ontwikkeling	I	198		-198	-198
05.1 Sportieve infrastructuur	05. Sport en bewegen	Maatschappelijke Ontwikkeling	I	37		-37	-37
06.1 Culturele infrastructuur	06. Cultuur	SO Ontwikkeling en Uitv	I	94		-94	-94
06.1 Culturele infrastructuur	06. Cultuur	Maatschappelijke Ontwikkeling	I	178		-178	-178
06.1 Culturele infrastructuur	06. Cultuur	Vastgoedbedrijf	I	175		-175	-175
06.1 Culturele infrastructuur	06. Cultuur	Stadsvezicht	I	19		-19	-19
07.1 Fiets	07. Verkeer	SO Beleid en Ontwerp	I	1.016		-1.016	-1.016
07.3 Auto	07. Verkeer	SO Beleid en Ontwerp	I	73		-73	-73
07.3 Auto	07. Verkeer	SO Beleid en Ontwerp	I	98		-98	-98
07.6 Overig verkeer	07. Verkeer	SO Beleid en Ontwerp	I	132		-132	-132
08.1 Gezinnen	08. Wonen	SO Beleid en Ontwerp	I	94		-94	-94
08.7 Overig wonen	08. Wonen	SO Ontwikkeling en Uitv	I	21		-21	-21
09.1 Onderhoud en beheer openbare rui	09. Kwaliteit van de leefomgeving	Stadsbeheer	I	1.346		-1.346	-1.346
09.1 Onderhoud en beheer openbare rui	09. Kwaliteit van de leefomgeving	Stadsbeheer	I	510		-510	-510
09.1 Onderhoud en beheer openbare rui	09. Kwaliteit van de leefomgeving	SO Beleid en Ontwerp	I	204		-204	-204
09.1 Onderhoud en beheer openbare rui	09. Kwaliteit van de leefomgeving	SO Ontwikkeling en Uitv	I	178		-178	-178
12.1 College en Raad	12. College, raad en gebiedsgericht werken	Bestuur	I	13		-13	-13
12.1 College en Raad	12. College, raad en gebiedsgericht werken	Concerntaf	I	20		-20	-20
12.1 College en Raad	12. College, raad en gebiedsgericht werken	GMT	I	304		-304	-304
12.1 College en Raad	12. College, raad en gebiedsgericht werken	Bestuur	I	20		-20	-20
12.1 College en Raad	12. College, raad en gebiedsgericht werken	Concerntaf	I			0	13.191
12.2 Gebiedsgericht werken	12. College, raad en gebiedsgericht werken	Concerntaf	I	1.693		-1.693	-1.693
14.1 Algemene ondersteuning	14. Overhead en ondersteuning organisatie	Mens, Organisatie en Communicatie	I	113		-113	-113
14.1 Algemene ondersteuning	14. Overhead en ondersteuning organisatie	Informatie en Onderzoek	I	377		-377	-377
14.1 Algemene ondersteuning	14. Overhead en ondersteuning organisatie	SO Ontwikkeling en Uitv	I	470		-470	-470
<Deelprogramma>	<Programma>	<Org.onderd.>	I			0	0
<Deelprogramma>	<Programma>	<Org.onderd.>	I			0	0
TOTALEN BEGROTINGSWIJZIGING				13.191	0	-13.191	0
						13.191	0